Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 67 (16290) | 1983 оной мартын 22, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

Буряадай АССР-60

ПОЕЗД МУЯ НЮТАГ ЕРЭБЭ

Буряадай участогай барилгашад арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй даабарииe болзорһоонь урид дүүргэжэ, Таксимо хүрэтэр түмэр харгы табиха гэһэн уялга абаа бэлэй. Энэ хүнгэн бэшэ зорилгоёо бодото дээрэнь бэелүүлхын тула олон мянган хүдэлмэришэд оролдосотой шангаар хүдэлжэ байна. Үдэр хоногой ошохо тума түмэр харгы хурдан түргэнөөр зүүн зүг тээшэ табигдана. «Нижнеангарсктрансстрой», «ЗапБАМстроймеханизация», «Мостострой-9», «Трансвзрывпром» трестнүүдэй хүдэлмэришэд байгаалиин олон бэрхэшээлнүүдые зоримгойгоор дабан, гүрэнэй даабари, абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Үнгэрһэн жэлэй декабриин 29-дэ түмэр харгы Хойто-Муяын баруун захада хүрэжэ ерээ бэлэй. Хойто-Муяын хадануудай дундуур түмэр харгы табигдажа эхилээ һэн. Хабсагай шулуун хадануудай дундуур түмэр харгы барихань бэлэн бэшэ байгаа. БАМ-ай 626-дахи километрһээ 648-дахи километр гэхэ гү, али Северомуйск посёлок хүрэтэр түмэр харгы бариха гайхамшаг ажалда барилгашад тон эдэбхитэйгээр хабаадажа, хубитаяа оруулаа. Богонихон болзорой туршада 3 [illegible]лион 430 мянган кубометр хайр [illegible]рой түмэр харгын далан дээрэ [illegible]дхагдаа, түмэр замай 11 хүүргэ табигдаа.

Оньһожоруулагдамал 138-дахи, 160-дахи, 135-дахи, хүүргэ баридаг 52-дохи, 97-дохи отрядуудай, барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын коллективүүд илангаяа шалгарһан байна.

Далайн нюруунһаа 2300 метр үндэр газараар, хада уулануудай дундуур түмэр харгы табиһан барилгашад ёһотой баатаршалга харуулаа гэхэдэ алдуу болохогүй. Ленинскэ комсомолой шангай лауреат А. В. Бондарь, Р. Малов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективүүд хаба шадалаа гамнангүйгөөр ажаллажа, эрхим түрүү ажалаараа шалгарба. А. Г. Мельниковэй бригадын коллектив 626-дахи километрһээ 648-дахи километр хүрэтэр 7 хүүргэ хабсаргажа, түмэр харгы бариха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаа. В. И. Бритиковэй хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд һара бүриингөө даабари 125—130 процент дүүргэжэ, хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана.

Олон мянган хүдэлмэришэдэй оролдосотой шангаар хүдэлһэн дээрэһээ Хойто-Муяын хадануудай дундуур 27 километр зайда түмэр харгы табиха даабари саг болзортоо дүүргэгдэжэ, мартын 20-до ашаанай түрүүшын поезд Северомуйск посёлок хүрэжэ ерэбэ. БАМ-ай барилгашад баярай митингдэ олоор хабаадаба.

Үдэрэй 2 часта ашаанай поезд Хойто-Муяын хадануудай дундуур хонгёо шангаар хуугайлуулһаар Муяын нютаг дайдада буужа ерэбэ. Һүр жабхаланта хүгжэм доро баярай митинг нээгдэбэ. КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой нэгэдэхи секретарь Н. И. Крючков БАМ-ай барилгашадые ажалайнь шэнэ илалтаар амаршалаа.

Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо эрхин бэлэг бариһандань барилгашадта баяр хүргэжэ, байгша ондо Таксимо хүрэтэр түмэр харгы табиха зорилгоёо дүүргэхэ бээз гэжэ этигэжэ байһанаа мэдүүлээ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

АПРЕЛИИН ДААБАРЯАР

Республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ мүрысөөндэ оролсоһон «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй барилгын материалнуудай комбинадай Каменскын участогай коллектив апрелиин түсэбөөр ажаллажа эхилбэ.

Тус коллектив үйлэдбэриин подразделенинүүдэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ эрхимлэжэ гарахадаа, нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые эгээн түрүүлэн болзорһоонь урид дүүргэһэн байба. Хүдөөгэй барилганuудта жэлэй эхинһээ хойшо 856 кубометр бетон, түмэрбетон 350 хэрэгсэл эндэһээ эльгээгдээ.

Участогай коллективые эхэнэрнүүд ударидадаг юм. Жэшээнь. Надежда Викторовна Таникова начальнигаар, Наталья Валентиновна Зыкова мастераар хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэр лэ даажа абаһан участогаа комбинат соогоо түрүүшүүлэй нэгэн болгожо шадаа бшуу. Мүн Виктор Александрович Мезенцевэй даадаг бригада һүүлэй үедэ эрхимлэгшэдһээ гээгдэнгүй ажаллажа, үйлэдбэриингөө даабари холо улүүлэн дүүргэжэ байна.

Мүнөө участогай коллектив Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ габшагай ажалай вахтада жагсаба. Эдэнэр жэлэй түрүүшын хахадай даабарииe болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн социалис уялга абаад, социалис мүрысөө хоорондоо дэлгэрүү[illegible]

Н. ДАГБАЕВ.

АЖАЛАЙ ЖУРАМ ШАНГАДХАХА

ҮНДЭР НЭРЭЕЭ САХИЯ!

Улаан-Үдын Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ прибор бүтээлгын нэгэдэлэй шудхалаагай-термическэ цех соо хамтын профсоюзай суглаан болоҗо, «Ажалай журам шангадхаха талаар КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай» асуудалые зүбшэн хэлсэбэ.

Шудхалаагай-термическэ цехэй начальник И. И. Конюшкин энэ асуудалаар суглаан дээрэ элидхэл хээ.

Манай цех коммунис ажалай коллектив юм. Цехнай зургаан участогһаа бүридэдэг, хамһабариин участогууд, албануудшье бии. Юрэдөө, онсо өөрсэ, элдэб янзын шэнжэтэй цех болоно гэжэ элидхэлшэ хэлэхэдээ, сугларгшадай анхарал абаһаар лэ татаадхина.

СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа манай цехэй хүдэлмэришэд хоёр үдэрөөр урид дүүргэжэ, даабариһаа гадуур ехэ продукци гаргаа һэн. Тиигэжэ бүхы нэгэдэлэйнгээ ажалай амжалтада горитой хубитаяа оруулһан байхабди. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанарые һайжаруулха, голодоһогүйгөөр хүдэлхэ, тобшолбол, «хүдэлмэришэн» гэһэн үндэр нэрээ нангинаар сахиха талаар манайда ехэ юумэн хэгдэнэ гэжэ цехэй начальник мэдүүлбэ.

Теэд түйлаһан амжалта илалтанууд тухайлаа хөөрэлдэхэеэ мүнөөдэр эндэ суглараагүйбди. Коллектив дотороой ажалай журамай ямар байһан тухай, тэрэниие бэхижүүлхын тула ямар юумэнэй хэгдэжэ байһан тухай хөөрэлдэхэ ёһотойбди. Энэ талаар манайда бүхы юумэн жэгдэ һайн гэхын аргагүй. Архидаха, ажалһаа һамшаха, гээгдэхэ, голодоһо гаргаха ябадалаараа коммунис ажалай коллективэйнгээ үндэр нэрэ зэргые бузарладаг хүнүүд манай дунда үшөөл бии байна гээд тэмдэглэлтэй. Нёдондо жэл 9 хүн ниитын гүрим эбдэһэн, 40 хүн ажалһаа гээгдэһэн байна. Манай цехтэ хүдэлмэришэдэй ажалһаа гаралга-оролго 13,9 процент болоно. Энэмнай айхабтар ехэл.

Жэлэй эхинһээ хойшо үнгэрһэн хоёр һара хахадай турша соо нэгэ хүн ажалай журам хэдэ дахин хазагайруулһанайнгаа түлөө ажалһаа гаргагдаа. Гурбан хүн ажалһаа һамшажа хүдэлмэриин 8 үдэр хаяһан байна. Хүдэлмэришэд Кокин, Хохряков гэгшэд энэ талаар «онсо шалгаржа», шудхалаагай участогые хойшонь татаба. А. Жаворонков ажалдаа һогтуу байһан дээрэһээ хүдэлөөгүй гэжэ тоологдоо. Байгша оной түрүүшын хоёр һарын турша соо 9 хүн ажалһаа гээгдэһэн байна.

Ажалай журам эбдэгшэдэй дунда нэн түрүүн ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулагдахаһаа гадна шанга хэмжээнүүд абтана. Һарын, жэлэй дүнгүүдээр тэдэнэртэ олгогдохо шангуудынь хаһагдаа, ээлжээтэ амаралтаяа эгээл таарамжатай зохид зунай сагта бэшэ, харин жэлэй һүүл багта үнгэргэхэ баатай болоо. Сэхыень хэлэхэдэ, ажалһаа һамшалга ехэл «үнэтэй» болоо гэжэ ойлгохо ёһотойбди гээд элидхэлшэ саашадаа тэмдэглэбэ.

Цехтэмнай технологическа журам һулаарулагдаа. Урдандаа хододоо суурхадаг байһан шудхалаагай участогта голодоһон гаргагдана. Термическэ участогта гараһан голодоһон хабсаралгын цехтэ элирүүлэгдэнэ. Гальваническа участок хододоо һайнда тоологдодог байһан аад, энэ жэлдэ хоёр дахин һануулга абаба. Эдэ бүхы дутуу дундануудаа усадхажа, ажалай ехэ бэлэгүүдтэйгээр түрэл Буряад оронойнгоо 60 жэлэй ойе угтаха ёһотойбди гэжэ элидхэлшэ И. И. Конюшкин түгэсхэлдөө хэлэһэн байна.

Шудхалаашадай бригадир Ю. А. Лисовский үгэ хэлэхэдээ, бригадынгаа ажал хэрэгүүдтэ дэлгэрэнгыгээр тогтобо. СССР-эй 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ һайнаар ажаллажа, бултадаа шагнагдаа һэмди. Жэлэй эхинһээ хойшо хоёр нүхэднай ажалай журам эбдэжэ, бригадаяа хойшонь татаба. Коллектив соогоо тэдэнэртэй шанга хөөрэлдөө хээбди. Энээнһээ хойшо иимэ гажа буруу ябадал гаргахагүйбди гэжэ тэдэнэр үгэеэ үгэбэ.

— Ажалай журам шангадхахын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэбди. Манайда долоон хоног бүхэндэ шанарай үдэр үнгэргэгдэдэг. Эдэ бүгэдэ хүдэлмэришэдэй харюусалгые улам дээшэлүүлдэг юм, — гэжэ термическэ участогай мастер С. А. Дымников мэдүүлээ.

Цехэй партийна организациин секретарь А. П. Волобоева партийна, гүрэнэй ба ажалай журамые шангадхаха асуудалда тогтохо зуураа муу шанартай материалаар хангадаг, диспетчерскэ участок энээниие хангалтагүйгөөр хинана гэжэ мэдүүлбэ. Цехэй партийна организациин хүтэлбэри доро бүхы хүдэлмэришэднай журамаа бэхижүүлжэ, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлжэ байна. Тогтууритай һайн ажалша коллективүүдые байгуулхын тула ехэ юумэн хэгдэнэ.

Гальваническа участогай мастер, һурган хүмүүжүүлэгшэ, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Е. Т. Ефимова үгэ хэлэхэдээ, хүнүүдые ажалда абахадаа, тэдэнэй мэргэжэл шадабарида, абари занда анхаралаа хандуулха шухала гэжэ тэмдэглээ. Һая ороһон аад, архи ууха, ажалһаа һамшаха ябадал гаргадаг хүнүүд дайралдана. Тэдэнэртэй хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха шухала.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов Москвагай станок бүтээгшэдтэй уулзахадаа, түсэблэлгэдэ, ажалай бүтээсэдэ, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ, продукциин шанарта, хүдэлмэришэдэй һуудал байдалые һайжаруулгада гол анхаралаа хандуулаа һэн. Эдэ асуудалнууд маанадташье сэхэ хабаатай байна гэжэ слесарь В. И. Пестерев, гальваник Т. П. Шиверская, хүдэлмэришэн Г. В. Малютин үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ.

Хүдэлмэришэдэй суглаанда хабаадагшад зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар зохихо тогтоол баталан абаба.

* * *

Хамтын профсоюзай суглаанууд энэ үдэр нэгэдэлэй бүхы цехүүдтэ үнгэргэгдөө.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

МОДОШОДОЙ ХУБИТА

Республикын ой модоной, саарһанай болон модо болбосоруулдаг промышленностиин предприятинуудай хүдэлмэришэдэй дунда бүхэсоюзна коммунис субботнигые эрхим бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэхэ тухай митингнүүд үнгэргэгдэбэ. «Улаан субботын» үдэр дурсагдагша промышленностиин гурба мянгаад хүдэлмэришэд өөһэд өөһэдынгөө участогуудта нэгэ хүндэл адляар гаража, хүдэлхэ болоно. «Коммунис субботнигой үдэр, — ажалай эрхим амжалта!» гэһэн үүсхэл Баргажанай, Байгалай, Итанцын леспромхозуудай, Онохойн, Буряадай модо болбосоруулдаг, мебель хэдэг комбинадуудай түрүү бригадануудай коллективүүд дэлгэрүүлбэ.

Предприятинуудай уридшалан тоолон тодоруулһанай ёһоор субботнигой үдэр 400 мянган түхэригэй продукци гаргагдаха юм. Тиихэдээ эдэнэр 12 мянган кубометр модо зөөхэ, гурбан мянган кубометр модо хюреэдэхэ, 100 тонно картон үйлэдбэрилхэ, арбан мянганһаа дээшэ түхэригэй мебель гаргахаар хараална.

«Улаан субботын» үдэрэй эршэтэ ажалай үрэ дүнгүүд түрэл Буряадаймнай алдарта ойе нэрэтэй солотойгоор угтаха хэрэгтэ нилээд ехэ нэмэри болохонь лабтай.

Н. ОРЛОВ.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ОЛОШОРНО

Улаан-Үдын трамвайн управлениин хүдэлмэришэд КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэри бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа бага бэшээр оруулна. Тиигэжэ тэдэнэр мүнөө ажалай болон үйлэдбэриин журам һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Ажалһаа гээгдэхэ, ажалай үедэ архи ууха, хүдэлмэридөө харюусалгагүйгөөр хандаха ябадалтай шанга тэмсэл хэгдэнэ. Коллективэй гэшүүн бүхэн трамвайгаа хэр зэргэ ябуулнаб, эндэһээл хотын предприятинуудай хүдэлмэришэдэй, эмхи зургаануудай, алба хаагшадай ажалай журамай бага бэшээр [illegible]лдыдаха байһыень эдэнэр һайн ойлгоно.

Паркда ажалайнгаа графиг нэгэншье алдангүй хүдэлдэг жолоошод олон. Жэшээлхэдэ, түрүү жолоошон С. Н. Паринский январь, февраль һарануудай даабарииe дунда зэргээр 106 процентээр дүүргэжэ, 140 эрьесэ хэхэ байгаа һаа, тэрэнээ 148 болгожо шадаһан байна. Тиихэдэ жолоошод В. Д. Дагыдова, А. А. Петухова, Н. Н. Панфилова болон бусад мүн лэ түрүүшүүлэй тоодо оролсоно. Эдэ нүхэдһөө бусад жолоошод үльгэр жэшээ абан, эрхимлэжэ ябагшадтайгаа мүрысэн ажаллана. Тиигэжэ трамвайн паркда ойн баярай мүрысөөн дэлгэрнэ.

Т. БАДМАЕВА.

ЗАЛУУШУУЛАЙ БРИГАДАДА

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай нэхэлгын цех түрүүшүүлэй тоодо оронхой. Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэйнгээ даабаринууд амжалтатай һайн дүүргэгдөө.

—Үйлэдбэриин журам шангадхаха гээшэ ажалша коллектив бүхэнэй гол зорилго болонхой,—гэжэ бригадир Борис Евдокимович намда хөөрэнэ. — Ажалдаа гээгдэхэ, ажалһаа эртүүр гаража ошохо болон бусадшье шалтагаанаар ажалай сагые гүйсэд хэрэглээгүй ушар манда үзэгдөөгүй юм. Гэбэшье бидэ мүнөө бүд нэхэдэг станогуудаа бүришье нарин нягтаар хүдэлгэжэ, тэдэнэйнгээ зогсолтын сагые эрид доошолуулхын түлөө тэмсэнэбди.

Үйлэдбэриин журам шангадхажа, ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар тодорхой хэмжээнүүд эндэ абтанхай. Жэшээнь, нэгэ нэхэгшэ дүрбэн станок дээрэ хүдэлнэ. Олон һабагшануудайнгаа саг үргэлжэ таһардаг ушарһаа станок дунда зэргээр 3 минутын лэ туршада таһалгаряагүй хүдэлхэ аргатай. Тиин халаанай туршада дүрбэн станогойнь нэгэн заатагүй заһабарида байһантай адли болодог юм. Тиимэһээ нэгэ хүдэлмэришэн гурбан станок дээрэ таһалгаряагүйгөөр бүд нэхэхэ байна бшуу.

—Олон станок хангахын түлөө дүршэл шадабари хэрэгтэй ааб даа,—гэжэ бригадир хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.—Бригадамнай барандаа шахуу залуушуулһаа бүридэһэншье һаа, урдаа табиһан энэ зорилгоёо амжалтатай һайн дүүргэнэ.

Зүб даа, эндэ залуушуул олон. ГПТУ-да һуража байһан Марина Самбуева Цырегма Дашидондукова хоёр һаяхан хүдэлжэ эхилһэншье һаа, бэшэндээ гартахагүй гэжэ аһан шалалаараа оролдон хүдэлнэ. Ахамад нүхэдэйнгоо шадамар бэрхээр эмхидхэһэн, һурган хүмүүжүүлхы хүдэлмэриин ашаар тэдэ басагад нэхэлгын мэргэжэл шудална.

Ажалай түрүүшүүлшье эндэ олон. Арбаад жэлэй туршада хүдэлжэ байһан Оля Горюнова түрүү хүдэлмэришэн гэжэ предприяти соогоо суурханхай. Тэрэ түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй даабаринуудые 12,5 процентээр үлүүлэн дүүргэһэн габьяатай. Тиихэдэ хоёр жэлэй саана хүдэлжэ эхилһэн Лена Баннова габшагай ажалаараа мүн лэ суурханхай. Эдэ хоёр нүхэд эхэнэрнүүдэй уласхоорондын һайндэр мартын 8-най хүндэлэлдэ зорюулагдаһан конкурсдо илагшадай тоодо орожо шадаа юм. Тэрэ мүрысөөндэ О. Горюнова түсэбһөө гадуур 27 метр, Е. Баннова 23 метр бүд нэхэжэ гараһан байна.

—Мартын 2-то үнгэргэгдэһэн тэрэ конкурсын илагшадай тоодо манайшье коллектив оронхой. Нэгэ халаанай туршада 971 метр бүд нэхэжэ, түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээбди,—гэжэ Б. Беспалов тодорхойлон хөөрэнэ. — Юрэдөө, иимэл оролдосотойгоор хүдэлөөд байбал Буряадай АССР-эй 60 жэлэй алдарта ойе нэрэтэй солотойгоор угтаха, мүн жэлэйнгээ түсэбшье амжалта түгэс дүүргэхэбди даа.

Ц. ЦЫРЕНДАШИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) бүд нэхэгшэд Цырегма Дашидондукова, Ольга Горюнова, Марина Самбуева, Наташа Фёдорова, Елена Баннова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШЭНЭ ТЭРГЭ

Һүүлэй жэлнүүдтэ Шэнэ-Бэрээнэй заводой коллектив элдэб түхэлэй түхеэрэлгэнүүдые бүтээжэ колхоз, совхозуудта, мүн промышленна предприятинуудта олоор эльгээдэг болонхой. Жэшээлбэл, байгша ондо үйлэдбэриин «Бурятавторемонт» нэгэдэлэй тус завод тракторай шэнэ түхэлэй тэргэнүүдые бүтээжэ гаргахаар бэлдэжэ байнхай. Тракторай хойно шагтагалагдаха «887Б» түхэлэй энэ тэргэнүүдэй мөөрнүүдэй болон тэлиинүүдэйнь детальнууд бүхөөр хэгдэхэ юм. Тиимэһээ энэ тэргээр ямаршье харгыда хүдөө ажахын болон барилгын ашаа тээгээд зөөхэдэ таарамжатай. Мүн иимэ хоёр тэргэ хойно хойноһоонь һубарюулан, тракторай поезд болгоод, ашаа шэрэхэдэ бүришье зохид.

Заводой коллектив байгша ондо бүхыдөө долоо мянган тэргэ бүтээжэ гаргахаар түсэблэнэ.

М. ХИТАРОВ,
Загарайн районой Шэнэ-Бэрээнэй заводой инженер-конструктор.

ТОДОРХОЙ ШИИДХЭБЭРИ АБАА

Уржадэр Баар тосхоной соёлой байшан соо «Путь Ленина» колхозой колхозниггуудай профсоюзна суглаан болоҗо үнгэрөө. Эндэ «КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, ажалай журам шангадхаха тухай» элидхэл тус колхозой правлениин түрүүлэгшэ Владимир Назарович Козлов хэһэн байна. Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ Баарай һү һаалиин фермые даагша коммунист Н. Т. Егоров, гаражые даагша, КПСС-эй гэшүүн И. М. Фефелов, колхозой шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ, коммунист Г. И. Иванов болон бусад үгэ хэлээ. Эдэнэр бултадаа ажалай үдэрые зүбөөр хэрэглэхэ, минута, час бүхэниие сэгнэжэ шадаха, архиншадтай эрид тэмсэхэ тушаа олон жэшээнүүдые дурдаһан байна. Жэшээлхэдэ, ажахы дотор ажалай журам эбдэгшэд ехэл олон гэжэ хэлэгдээ. Һаалишад Т. Р. Гороховская, А. Н. Захарова, колхозой гэшүүн Н. М. Гороховская, механизатор В. М. Фефелов, шофер КПСС-эй гэшүүн В. В. Черных гэгшэдэй архи ууҗа, ажалдаа гарахагүй ябадал гаргадагынь элирүүлэгдээ.

Суглараагшад суглаан дээрэ коммунистнуудай, колхозниггуудай оруулһан дурэдхал һанамжануудые, шүүмжэлэлгые зүбшэн хэлсэһэн, тодорхой шиидхэбэринүүдые абаһан байна.

М. ЦЫРЕНОВ,
манай штатнабэшэ корр.
Мухар-Шэбэрэй район.

...УРГУУЛИДА ҺУРАЖА ЯБАХАДАНЬ

Буряадай АССР-эй 60 жэл

МОДОШОДОЙ АЛХАМ БАТА

Манай социалис орон дотор ой модоной баялигые шэнэ ёһоор хэрэглэлгые анхан түрүүн хараалһан «Ой модон тухай үндэһэн хуули» бүри 1918 оной май һарада Владимир Ильич Ленинэй гар табилгатайгаар гараһан байха юм. Энэ ленинскэ декрет манай модошодой ажал, үүргые хараалһан гүн удхата документ болоно.

Ой модон гээшэ хадаа совет арадай национальна ехэ баялиг гээшэ. Модонтой ал-ляар арадай ажахын бүхы һалбаринуудта хэрэглэгдэдэг ондоо тиимэ баялигые олохонь бэрхэтэй байха. Модые болбосоруулһанай ашаар мүнөө барилгын материалнуудһаа эхилээд, элдэб эм дом, витаминууд хүрэтэр 20 мянга гаран зүйлэй эд абтадаг болонхой.

Ой модон гээшэ гол, мүрэнүүдые, нуурнуудые үһаар дүүргэжэ, газар тараалангые һалхиһаа хамгаалжа, жэгүүртэ шубууд, зэрлиг ан-гуудые тэжээжэ, байгаалиин уларилые тэнсүүлэн байдаг. Ой модонһоо бидэ жэлдээ 200 мянган тонно хүрэтэр зэрлиг үрэ жэмэс, 15 мянга гаран тонно һамар, хорёод мянган тонно һархяаг болон бусад эдеэ хоолой зүйлнүүдые абанабди. Совет засагай үедэ ой модоной промышленность болон ой модоной ажахы ороной экономикын гол шухала һалбаринуудай нэгэн болонхой.

Ой модоной индустрие хүгжөөлгэ гээшэ модо улам ехээр гаргашалгые бэшэ, харин тэрэнэй кубометр бүхэниие улам ашаг үрэ ехэтэйгээр, гамтайгаар ашаглаха хэмжээнүүдые хараална. СССР-эй Верховно Соведтэ баталагдан абтаһан «ССР Союзай ба союзна республиканuудай ой модоной хуулиин үндэһэн» удаан саг соо ой модо ашаглаха гурим хэмжээнүүдые тэнсүүрилэн хараалһан байна. Мүн энэл шухала хэрэгтэ гүрэнэй үшөө нэгэ документ байна. «Ой модо харууһалха ба ой модоной нөөсэнүүдые гамтайгаар ашаглаха хэмжээнүүд тухай» тогтоол зорюулагданхай. Парти болон правительствынгаа энэ заабариие бэелүүлэн ой модоной хүдэлмэришэд арадайнгаа баялигые алмаха, арьбалхые, гамтайгаар ашаглахые оролдоно гээшэ.

Манай республикадашье ой модоной промышленность хадаа эгээл шухала һалбаринуудай нэгэн болодог. Ой тайга республикын бүхы талмайн дүрбэнэй гурбан хубиие эзэлнэ. Модо бэлэдхэлгын предприятинууд жэл бүри 6 миллион шахуу кубометр модо бэлэдхэнэ. Гэрэ модон гансашье арадай ажахыда хэрэглэгдэдэг бэшэ, мүн хилын саадахи гүрэнүүдтэ эльгээгдэдэг юм. Манай Байгалай леспромхоз энэ модо бэлэдхэдэг томо предприятинуудай нэгэн, «Забайкаллес» нэгэдэлэй оньһожоруулагдамал нэгэ звено болоно. Бидэ мүнөө модо шэрэдэг хүндэ ашаанай 28 автомашина, 28 трактор. 10 кран, хүндэ ашаанай «КСК 30-42» түхэлэй кран, ажахын ехэ парк гэхэ мэтэ бусад оньһон техникэтэйбди. Нимэ хүсэтэ оньһон техникын жэл ерэхэ бүри олошорходо, модо бэлэдхэлгын хэмжээншье ехэ болоно. Жэшээнь 1955 ондо леспромхоз 166 мянган кубометр модо бэлэдхэһэн һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ тэрэ хэмжээнһээ 2,2 дахин ехэ модо бэлэдхэһэн байха юм. Нэгэ хүнэй ажалай бүтээсэ энэ хугасаа соо 308 кубометрһээ 1027 кубометр хүрэтэр үргөө.

Манай леспромхоз ажалша бэрхэ, эбтэй нэгэ тогтониижонги коллективтэй болонхой. Тэдэнэй—механизаторнууд, жолоошод, трактористнууд, бульдозеристнууд, крановщигууд, заһабарилагшад гэхэ мэтэ мэргэжэлтэдэй оролдосото ажалаар лэ амжалта туйлагдана бшуу. Тэдэнэр хадаа предприятиингаа үйлэдбэриин ажахын, нэрэ хүндын хэрэгые ээм дээрээ абажа ябаһан зон ха юм. Тэдээндэ мүнөө үеын хүсэтэ оньһон техникэ найдагдана. Тиимэ зон манай леспромхозой мастерска участок, цех, пункт, бригада бүхэндэ бии.

Жэшээлэн хэлэбэл, модо шэрэдэг машинануудай жолоошод В. Е. Дульскии, А. В. Дульский, М. Т. Томсон, В. Т. Томсон, В. П. Липин, С. Г. Жуков, Н. В. Петров, Б. П. Туров, А. А. Гуляев, Т. Н. Ястребов болон бусад оролдосотой шударгы ажалаараа саг үргэлжэ шалгардаг юм. Шэн габьяата ажалайнгаа түлөө 32 хүдэлмэришэднай гүрэн түрынгөө үндэр хайра—орден, медальнуудта хүртэнхэй. Тэдэнэй тоодо А. С. Куленко, Ленинэй орденоор, А. Г. Бухольцев Ажалай Улаан Тугай орденоор, М. Т. Томсон Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаа.

Буряад республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта ойе угтан, түрэл предприятиингаа түүхын намтарые уудалан байхадаа, бидэ мүнөө предприятиингаа хүндэтэ ветерануудые — З. У. Болонев, А. А. Чой, Ф. Е. Голубев, Л. А. Барманенко, Д. В. Димов, М. Р. Миронов, Н. Х. Кейзеров болон бусадые дулаан үгөөр дурданабди. Тэдэнэй алдарта ажал хэрэгые үргэлжэлүүлэн мүнөө Болоневтоной, Бухольцевтанай, Переваловтанай, Викмантанай, Липинтэнэй, Дульскиннай, Томсонтоной үг залгамжалһан модошодой бүлэнүүд предприятидамнай хүдэлһөөр.

Үнгэрэгшэ 1982 ондо, гүрэн түрынгөө байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярай жэлдэ бидэ яһала амжалтатай хүдэлжэ гараабди. Жэлэй түрүүшын кварталай дүнгөөр Минлесбумдревпромой ба һалбариингаа хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан туг болон нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртөө һэмди.

Түсэбтэ даабаринууд болон социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэгшэдые нэрлэбэл, Н. К. Кавкаев, В. А. Вичин, В. Х. Шитин, Н. Н. Игумнов гэгшэдэй комплексно бригаданууд болоно. Мүн А. В. Гавриш, А. З. Болонев, Н. Г. Перевалов гэгшэдэй бригаданuудшье бүхы жэл соо жэгдэ һайнаар хүдэлжэ гараа.

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэлые, Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярай жэлые ажалай шэнэ амжалтануудаар тэмдэглэхые эрмэлзэнэ.

Тиихэдээ модо бэлэдхэхэ, зөөхэ гэхэ мэтэ гол ажалһаа гадна социально-соёлой үргэн ехэ хэмжээнүүд хараалагдана.

Эдэ бүхы хараалһан хэмжээнүүдээ сүм дүүргэхын тула ажалай эмхидхэл, журам шангадхаха, үйлэдбэридөө түрүү дүй дүршэл, үндэр бүтээсэтэ техникэ, технологи нэбтэрүүлхэ шухала.

С. ГРИШКИН,
Байгалай леспромхозой директор.
Прибайкалиин район.

ЭРХИМ БРИГАДАДА

Һаяхан РСФСР-эй Мяханай ба һүнэй промышленностиин министерствын коллеги болон тус һалбариин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК ССР Союзай байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн согсолһон байна. Энэ мүрысөөнэй илагшадай зэргэдэ Буряадай мяханай промышленностиин нэгэдэлэй консервнэ үйлэдбэриин Людмила Прокопьевна Молоткинагай бригада нэрлэгдэбэ.

Ямар тиимэ аргаар иимэ амжалта туйлагдаба гээшэб?

Нэн түрүүн гэбэл, эндэ коммунистнуудай хүтэлбэрилхы нүлөө тон ехэ юм. Л. П. Молоткина бригадирынь нэгэдэлэйнгээ парткомой гэшүүн. Порционно таһагай партгрупорг Т. Д. Матвеева саг үргэлжэ эндэ хүдэлдэг. Мүн бригадын гэшүүд Л. М. Струкова, Г. Я. Бакирова гэгшэд эдэбхитэй шударгы коммунистнууд юм. Тиихэдэ мастер Г. И. Ключникова КПСС-эй гэшүүндэ кандидат болонхой.

Мүн эндэ бригадирай эмхидхэхы шадабариһаа ажалай туйлалта ниилээд дулдыдадаг. Людмила Прокопьевна тус комбинадта арбан табадахи жэлээ хүдэлнэ. Оролдосото ажалаараа, шадабари мэргэжэлээрээ тэрэ хамта хүдэлдэг нүхэдтөө хүндэтэй болонхой. 1973 ондо Л. П. Молоткина «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар шагнагдаһан юм.

Гэхэтэй хамта Людмила Прокопьевна бригадынгаа гэшүүдтэ саг үргэлжэ заабарилжа байдаггүй. өөрынгөө оролдосото ажалаар жэшээ харуулхые оролдодог хүн юм. Ажалдаа хододоо эртэлжэ. халаанайнгаа эхилхэһээ холо урид ерэдэг. Хүдэлмэриингөө газарые [illegible] рэлгээ гүйсэд [illegible] ажалаа эхил[illegible]

Тус бригада [illegible] нарядаар хүд[illegible] нэ гуримаар а[illegible] хэ үүсхэл тус[illegible] дэл дотороо [illegible] гаргаһан юм. [illegible] нарядаар хүд[illegible] дын 18 гэшүү[illegible] шэнгеэр нэгэ [illegible] нэгэ зорилгото[illegible] Эндэһээ тэдэн[illegible] эхитэй бшуу.

Мүнөө Л. П. [illegible] бригада түрэл[illegible] гаа байгуулагд[illegible] лэй ойе нэрэт[illegible] угтахые орол[illegible] ажалай вахтаа[illegible]

Үндэр бүтэ[illegible] раа суурхай[illegible] Прокопьевна [illegible] бригадын гэш[illegible] амжалтаяа у[illegible] үдэр халаан [illegible] бари үлүүлэн [illegible] хойноһоо шарж[illegible] ябана.

Б. [illegible]

ЗУРАГУУД [illegible] Бригадир Л. [illegible] 2. Бригадын к[illegible]

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала һалбари

БОДОМЖОТОЙГООР ЭМХИДХЭХЭДЭ

Социалис мүрысөөн, ажалай тэмсэлые шадамар бэрхээр эмхидхээд, хүтэлбэрилээд, байбал, хэзээдэшье илалтын туйлагдаха байһыень элеэр мэдэрнэбди. Социалис мүрысөөндэ түрүү онол арга, дүй дүршэлэй элирүүлэгдэхэһээ гадна ажалша хүн бүхэнэй айхабтар ехэ арга боломжо тобойсо харагдадаг гээшэ. Эдэ бүгэдэнь дам саашадаа дэлгэрүүлэгдэжэ, улам мүлигдэхэдөө, улад зоной сэгнэшэгүй баялигынь болодог.

Һүүлэй жэлнүүдтэ районоймнай предприяти, колхоз, совхозуудта, эмхи зургаануудта дэлгэрүүлэгдэһэн социалис мүрысөөндэ хэзээ хэзээнэйхиһээ олон хүн хабаадалсажа, арга шадабаряа ана-мана туршалсаһан байха. Ажалай тэмсэл хаа хээнагүй эмхидхэжэ хүтэлбэрилһэнэй ашаар хараалһан түсэбөө, абаһан социалис уялгаяа урагшатайгаар бэелүүлһэн коллективүүд хараа байса олошороо. Жэшээлбэл, арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй дүнгөөр Хурамхаанай леспромхоз, Дээдэ-Баргажанай модоной ажахы, районой типографи, «Бурводстрой» трестын Хурамхаанай ПМК болон бусад эмхинүүдэй коллективүүд мүрысөөндэ шалгаржа КПСС-эй райкомой, арадай депутадуудай Хурамхаанай районно Соведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн.

Нёдондо районой колхоз, совхозуудай коллективүүд хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар ажаллажа, горитойхон амжалта туйлаһан байна. Хэдэн жэл удаагаар ган гасуурай бэрхэшээлдэ ороһон районой ажахынууд бүхыдөө 173370 центнер ороохо таряа суглуулжа. Эхэ орондоо 100 мянган пүүд ороохо тушаагаа юм. Ороохо таряанай ургаса хуряалгын үедэ Аргатын, Дэрээнэй, Һахалиин совхозуудай механизаторнууд мүрысөөндэ шалгараа бэлэй. Дурсагдагша ажахынууд ургасаяа түргэн болзорто, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын хажуугаар гүрэндэ таряа ехээр тушааһан байна. Жэшээлбэл, Һахалиин совхоз нёдондо гүрэндэ урзанданайхиһаа 7,1 дахин ехэ ороохо худалдаһан юм.

Һаалиин фермэнүүдэй коллективүүдтэ, ажахынуудта һү ехээр һаахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, олоной эдэбхи үүсхэлые шадамараар элсүүлһэнэй ашаар бэлэдхэлэй пунктда һү тушааха жэлэй түсэб амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ. Эндэ район дотороо Дэрээнэй, Уланхаанай, Һахалиин, Аргатын совхозууд шалгараа юм. Мүн ноохо худалдаха түсэбөө бэелүүлһэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, Һахалиин совхозой хонишодой ажалые магтамаар.

Нёдондо зундаа тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулжа, мүрысөөндэ шалгарагшадые шэнэ гуримаар урмашуулһанаймнай нилээд аша үрэтэй байгаа. Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын үедэ мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходоо, шанарыень заабол хараадаа абадаг бэлэйбди. Энээнэй ашаар гансашье эрхим шэмэ шанартай тэжээл бэлэдхэгдээ бэшэ, мүн хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ үбһэн һурилэгдэжэ, сенаж, силос даргдаа. Тодорхойлбол, бүхыдөө 200240 центнер үбһэн, 1458 тонно ногооной витаминтай гурил бэлэдхэгдэжэ, 9085 тонно сенаж, 26620 тонно силос даргдаа юм. Иигээд ерэхэдээ, ажахынуудаймнай һүрэг адууһа мал үбэлжэлгын үедэ хүсэд хүрэхөөр үбһэ һолоомо, зеленко, сенаж, силос, таряа талханай зүйлөөр гүйсэд хангагданхай, яһала һайнаар ондо орожо байна.

Гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха талаар Һахалиин совхозой коллектив район дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ онсо шалгараа. Үнгэрһэн жэлэй дүнгөөр һаалиин фермэнүүдэй дундаһаа Шамаанхын фермын коллектив эрхимлээ бэлэй. Һахалиин совхозой тус фермэдэ түсэб, уялгануудаа жэншэдгүй дүүргэдэг һаалишад олон. Жэшээлбэл, В. Меньшикова, Г. Степанова, Л. Молчанова, М. Пономарева, Н. Тихонова гэгшэдэй магтаалтай ажалые онсо тэмдэглэмээр.

Дурсагдагшад фермэдэ мүрысэгшэдэй дүнгүүд таһалгаряагүй согсологдодог. Эндэ зооветеринарна һуралсалһаа гадна түрүү онол аргануудые шудалжа нэбтэрүүлхэ хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг. Фермын үнинэй һаалишад залуушуулые заабол һурган хүмүүжүүлдэг заншалтай. Жэлэй эхиндэ социалис уялга абахадаа хэды залуушуулые һургаха байһанаа мэдүүлдэг гуримтай.

Үнгэрэгшэ жэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ бии байһан арга боломжоёо тобойсо харуулһан түрүүшүүл хараа байса олошороо. Жэшээлбэл, Дэрээнэй совхозой һаалишан Е. Дармаева, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тугалшан В. Базарова, Аргатын совхозой үхэршэн В. Аргасанов, Гааргын совхозой адуушан А. Хуснутдинов, Һахалиин совхозой механизатор Г. Рупышев, Хурамхаанай совхозой жолоошон И. Агафонов гэгшэд хамагһаа ехэ илалта туйланхай. Эдэнэй дүй дүршэлые, онол аргануудые олоной шудалхаар согсолхо хүдэлмэри мүнөө үргэнөөр ябуулагдана. Иигэжэ саашадаа түрүүшүүлэймнай жэшээтэ дүршэл арганууд улам хаа хаанагүй үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэхэ байна гээшэ.

Социалис мүрысөөнэй хүмүүжүүлхын хүсые, үүргэ нүлөөе улам дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Нэн түрүүлэн ажалай тэмсэлэй гурим шэнээр зохёогдожо, олон янзаар хэрэглэгдэдэг болоо. Мүн урмашуулгын гурим жэл бүри хубилгагдажа, олоной эдэбхи үүсхэл бадаруулхаар зохёогдоно. Жэшээлбэл, мүнөө социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэдтэ мүнгэн шан гү, али үнэтэ гарай бэлэг барюулхаһаа гадна гэр бүлэдэнь амаршалгын бэшэг эльгээгдэнэ. Зарим ажахынуудта ажалай тэмсэлдэ эрхимлэгшэдэй нэрэ обог гансашье соёлой байшан соо гү, али конторо, правлениин газаа самбар дээрэ бэшэгдэдэг бэшэ, мүн һургуули соо, һурагшадай обо[illegible]оор газарта аржытар гоёон бэшэгдэнэ. Иигэжэ ухибу[illegible] эхэ эсэгынгээ амжалтаар омогорхожо, үетэн нүхэдтөө [illegible]рэжэ ябаха болоно.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол дундахи гурбадахи жэлэй түсэб, уялгануудые урагшатайгаар бэелүүлхын түлөө районой ажалшад хоорондоо ана-мана мүрысэн ажаллана.

Б. ДАРМАЕВ,
хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай Хурамхаанай райкомой түрүүлэгшэ.

МҮРЫСӨӨН ШАНГАДАНА

Ленинскэ комсомолой шангай лауреат А. Бондарын хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив «БАМстройпуть» управлениин барилгахабсаралгын 596-дахи поездын И. Варшавскиин бригадатай үнихэнһөө хойшо мүрысэдэг юм. И. Варшавскиин бригада Тындэһээ Витим тээшэ түмэр харгы табина.

Үнгэрһэн жэл И. Варшавскиин бригадын коллектив 120 километр түмэр харгы табяа. Харин А. Бондарин бригада 113 километр харгы табиһан юм. Һаяшаг «ГлавБАМстрой» энэ хоёр бригадын ажалай дүн гарагаһан юм. И. Варшавскиин бригада социалис мүрысөөндэ илан, нэгэдэхи һуури эзэлжэ Улаан тугаар шагнагдаа. А. Бондарин бригадын коллектив Хүндэлэлэй грамотаар урмашуулагдаба.

— Байгша ондо бидэ Таксимо заабол хүрэжэ, социалис мүрысөөндэ илахал байхабди, — гэжэ А. Бондарь мэдүүлнэ.

Манай корр.

ОНОЛ АРГАДА ТҮШЭГЛЭН

ҮНГЭРЭГШЭ намар «Восточные Саяны» колхозой Таһархайн һү һаалиин комплексдо Львовско областиин «Украина» колхоздо дэлгэрһэн поточно-цеховэй гурим нэбтэрүүлжэ захалһа бэлэй. Шэнэ онол арга шудалжа, өөрынгөө эрхэ байдалда тааруулжа нэбтэрүүлхэдэ хэзээдэшье хүшэр байдаг гээшэ. Энэ онол арга хэрэглэхэдээ комплексынгоо бүхы үнеэдые дүрбэн цехтэ хубаарилха ёһотой байгаа. Эндэ ажал хүдэлмэридөө үнэн сэхээр хандадаг, оролдосотой бэрхэ хүнүүд хэрэгтэй болоо һэн. Шэнэ онол арга нэбтэрүүлжэ, адууһа малайнгаа ашаг шэмэ дээшэлүүлхээр зоригжоһон коллектив шадал зэргээрээ оролдоо юм.

Отделениин эрхилэгшэ, ажалай болон дайнай ветеран Базар-Сада Сойсоронович Хоборков шэргээгдэһэн үнеэдэй цехтэ ажаллахаар хүнүүдые абаһаар шэлэн бэдэрээ бэлэй. Эндэ ажаллагшад үнеэдэй шэргээгдэхэтэй адли һаалишанһаа тушаажа абаад, хоёр һарын туршада харууһалаад, тугаллахаа дүтэлхэдэнь хоёрдохи цехтэ тушааха ёһотой юм. Тиимэһээ энэ хүдэлмэри нилээд харюусалгатай бшуу. Этигэл найдабаригүй хүндэ һү шэмэтэй үнеэдээ харууһалуулхаар һаалишан бүхэн үнеэдээ найдажа үгэхэ дурагүйл байха. Базар-Сада Хоборков Андрей Бадмаевич-Коняковтой уулзахадаа:

— Андрей Бадмаевич, бэлжэлгын үедэ саг зүүраар комплексын шэргээгдэһэн үнеэдые харууһалжа туршал даа. Энэ цехтэ дүрбэн хүн хүдэлхэт, хүн бүхэндэ табяад үнеэ даалгахабди. Яһала харюусалгатай хүдэлмэри байха. Үнеэн бүхэнэйнгоо тугаллаха дүтэлхэдэнь хоёрдохи цехтэ тушаахат. Үнеэн бүхэнһөө оодэргэн һайн тугал абтаха ёһотой. Иимэ нэгэ шэнэ онол арга хэрэглэхэмнай, хэр юум туршаад үзэел даа. Магад, һайн үрэ дүн туйлагдажа болохо, — гэжэ хэлээ бэлэй.

Отделениин эрхилэгшын дурадхалһаа А. Коньяков арсабагүй. Иигэжэ шэнэ комплексдо үхэршэнөөр ажаллажа захалаа һэн. Мүнөө Андрей Бадмаевич даажа байһан үнеэдээ яһала һайнаар харууһална. Хэдэн арбаад үнеэ тугаллаха болзортонь хүрэтэр харууһалжа, хоёрдохи цехтэ тушаанхай. Орондонь шэргээгдэһэн үнеэдые тушаажа абана. Бүлэг малаа үдэрынь тусхай рационой ёһоор эдеэлүүлээд, уһалаад, шэбхэ шабааһыень сэбэрлэдэг юм.

Үхэршэн Андрей Коняков тушаажа абаһан малаа онсо оролдосотойгоор харууһалжа эрхим дүнгүүдые туйладаг юм. Үнгэрһэн жэлдэ Түмэн Бадмаевтай 137 хашараг даажа абаад, Үргэдэйн хадалиг бэлшээридэ адуулхаяа нүүжэ гараһан юм. Намартаа бүхы малаа бэлшээриһээ буулгажа шэгнэхэдэнь, тус бүринь шэгнүүр хоногой дунда зэргээр 1148 граммаар нэмээһэн байгаа бэлэй.

Оролдосотой энэ малшан холын бэлшээридэ түрүүшынхеэ гаража, үндэр дүнгүүлые туйлаа бэшэ юм. Арба гаран жэлдэ зун бүри колхозойнгоо һүрэг хашарагуудые даажа абаад холын Үргэдэйн, Үүрэй бэлшээридэ манадаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ тэрэ малаа хүсэд хүшэлүүлжэ бусаана. Хадалиг бэлшээридэ мал харууһалха талаар дүй дүршэл ехэтэй болоһон тэрэ бэлшээрисэ табан хургандаал адляар мэдэхэ юм.

— Март һарада зунайнгаа бэлшээриие сэбэрлэжэ, гэр байраяа, хороо хашаагаа шэнэлжэ барихаар ошохомнай. Веартоледоор дабһа зөөхэбди. Зундаа малаа туужа ошоходомнай, хуу бэлэн байха ёһотой бшуу, — гэжэ Андрей Бадмаевич хөөрэнэ.

Тээ мэндэ Түнхэнэй районой түрүүшүүлэй зүблөөн дээрэ «Восточные Саяны» колхозой үхэршэн А. Б. Коняковто «Районой эрхим малшан» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдожо, диплом болон үнэтэ бэлэг барюулагдаа һэн.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Б. Коняков.

АЛАС ДУРН[illegible] хизаарт[illegible]

ТАСС-АЙ КОРРЕСПОНДЕНТНУУД М[illegible]

МУЗЕЙ НЭЭГДЭБЭ

Хүдэлмэришэдэй болон солдадуудай депутадуудай Владивостогой Соведэй гүйсэдкомой түрүүшын түрүүлэгшэ К. Сухановай музей большевигэй нэрэмжэтэ тамаржа ябадаг заводто нээгдэбэ гэжэ ТАСС-ай корреспондент мэдээсэнэ.

Тэрэнэй ажабайдал тухай тус экспозици харуулна, Хуушаржа шарлаһан фото-зурагууд, документнүүдэй фотобуулгабаринууд, К. Сухановай ходо бэшэдэг байһан «Красная знамя» газетын номернууд Алас-Дурна зүгтэ Совет засагай түлөө тэмсэһэн дүлэтэ большевигэй образые һэргээнэ. 1918 ондо тэрэ гэнтын аюулаар наһа бараһан юм.

Тамаржа ябадаг заводой комсомол-залуушуулай коллектив суута большевигэй хүбүүнтэй олон жэл соо холбоо барисаа тогтоонхой. К. Сухановай ажаһуудаг Москва хотоһоо загаһашад бэшэгүүдые абадаг, жэл бүри тэрээнтэй уулзадаг юм.

«Константин Сухановай» коллектив «Дальморепродукт» гэжэ үйлэдбэриин флотилиин управленидэ эрхимүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог.

ХАНГАЛГЫН СТАНЦИ АШАГЛАЛГАДА ОРУУЛАГДАБА

Ягодное гэжэ һуурин тосхондо хүдэлжэ эхилһэн малай фермэнүүдые техническэ талаарнь хангаха станци Магаданай областиин түбэй районуудай мал ажалые һайжаруулха арга олгохо байна. Тэрэ мүнөөнэй түх[illegible] хангагданхай. [illegible] тээ Магаданда [illegible] ци хүдэлжэ э[illegible] Иимэ станцину[illegible] хада таарамжат[illegible] областиин «Се[illegible] гэжэ үйлэдбэри[illegible] ТАСС-ай корре[illegible] лэһэн байна. һү[illegible] тэ нэгэдэлэй [illegible] совхозуудта [illegible] рэлгэ хэрэгсэлн[illegible] гагдаһан тэжэ[illegible] шэнээр баригда[illegible] дынь һэльбэн [illegible] байна. Фермэн[illegible] жээл тараадаг, [illegible] сэбэрлэдэг тр[illegible] электро-түхеэрэ[illegible] дэг.

НИИТЫН БИ[illegible] НЭЭГ[illegible]

Хабаровскын [illegible] районой ажаһуу[illegible] хэһэн ниитын б[illegible] рагшадай ба [illegible] рилгашадай бо[illegible] рай эриэтэнүүд[illegible] шадаха юм.

Хэдэн арбаад [illegible] журналнуудһаа [illegible] кэ эмхидхэгдэж[illegible] гээд ТАСС-ай [illegible] хөөрэнэ. Мүнөө[illegible] сада 10 мянган[illegible] тоологдоно. Ш[illegible] ондо ажаһуугш[illegible] скын уран шүл[illegible] прозаигууд тэд[illegible] лэглээ юм. Биб[illegible] гааруу зохид [illegible] хёолнуудые зүб[illegible] поэзиин үдэш[illegible] дэдэг

К. МАРКСЫН ТҮРЭҺӨӨР 165 ЖЭЛЭЙ, НАҺА БАРАҺААР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

КАРЛ МАРКСЫН, ФРИДРИХ ЭНГЕЛЬСЭЙ ЗОХЁОЛНУУДАЙ ЭГЭЭЛ ТОМО ХЭ[illegible]

Научна коммунизмын үндэһэ һуури табигша Карл Марксын түрэһөөр 165 жэлэй ойн, наһа бараһаарнь 100 жэлэй ойн урда тээхэнэ К. Марксын, Ф. Энгельсэй Зохёолнуудые хоёрдохёо хэблэһэн һүүлшын, 50-дахи том барлагдажа гараһан байна. Энэмнай научна ба үзэл сурталай, политическэ туйлай ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг мүн болоно. Энэ зохёолые КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институт ба Политическэ литературын хэблэл бэлдэһэн юм.

Хоёрдохи хэблэл—хүдэлмэришэн ангиин агууехэ теоретигууд ба багшанарай зохёолнуудые дэлхэй дээрэ анха түрүүн эгээл ехээр, эгээл хүсэд дүүрэнээр барлан хэблэһэн ушар мүн. Энэ хэблэл хадаа институдай хэһэн научно-шэнжэлэлгын, научно-суглуулбариин туйлай ехэ хүдэлмэриин түгэсхэлынь болоно. В. И. Ленинэй үүсхэлээр 1921 ондо байгуулагдаһан тус институт Марксын ба Энгельсэй гар бэшэгүүд болон бэшэгүүдые, мүн элүүр мэндэ ябахадань толилогдоһон зохёолнуудые, тэдэнэй зохёохы ажалтай холбоотой газетэнүүдые, номуудые бэдэрхэ талаар научно-шэнжэлхы хүдэлмэри хэһэн байгаа, мүнөөшье хэһээр.

Үнгэрэгшэ зуун жэлэй һүүлшын хорин табан жэлэй хугасаа соо марксизмын классигуудай зохёолнуудаар һонирхолго Россида эли бодо шангадаа бэлэй. Марксын гол зохёол—«Капиталай» гурбан номуудые хари хэлэн дээрэ анха түрүүн оршуулһан хэлэнииньород хэлэн байһан юм. Совет засагай жэлнүүдтэ «Капитал» манай орон дотор 242 дахин СССР-эй болон хари гүрэнүүдэй 24 хэлэн дээрэ дүн хамта 8,8 миллион хэһэг тиражтайгаар хэблэгдэһэн байгаа.

Мэнэ һаяхан барлагдажа гараһан һүүлшын том соошье «Капитал» тухай мүн лэ хэлэгдэнэ. Политико-экономическа энэ асари ехэ зохёолой хоёрдохи томой энээнһээ урагша хаанашье тунхаглагдаагүй гар бэшэг тэрээн дотор толилогдонхой. Хэнэйшье мэдэһээр, Маркс энэ томой найман гар бэшэг орхиһон юм. (гэхын дашарамда, эдэнь бултадаа хэблэлдэ мүнөө толилогдонхой). Эдэ гар бэшэгүүдэй үндэһөөр Энгельс «Капиталай» хоёрдохи том бэлдээ һэн. Энэ хоёрдохёо хэблэгдэһэн зохёолнуудые бэлдэлсэһэн КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай К. Марксын, Ф. Энгельсэй зохёолнуудые шэнжэлдэг секторэй эрдэмтэ секретарь Лариса Миськевичэй хэлэһэнэй ёһоор, мүнөө тунхаглагдаад байһан зохёолнууд хадаа Марксын теоретическэ шухала зарим заабари, тобшолонуудые шэнээр тайлбарилан харуулха арга олгоно.

Тэрээнһээ гадна хоёрдохи хэблэлэй тус тус томуудай барлагдажа гараһан хойнонь элирүүлэгдэһэн багашаг бүхы зохёолнууд болон бэшэгүүдынь энэ түгэсхэлэй т[illegible] оруулагданхай. Жэшээлхэдэ, совет [illegible] хилын саанахи шэнжэлэгшэдэй һүүлэй жэлнүүдтэ олоһон 1842 ондо хабаатай хэдэн статьянууд тэдэнэй тоодо оролсоно. К. Марксын ба Ф. Энгельсэй зохёолнуудай уласхоорондын Гүйсэд суглуулбари бэлдэхэ үедэ олдожо, өөһэдынь хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн статьянууд эндэ толилогдонхой. Энэ суглуулбариие КПСС-эй ЦК-гай, СЕПГ-гэй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдууд хамтаараа хэблэхэ юм.

Хоёрдохи хэблэлые бэлдэхэ талаар хэгдэһэн хүдэлмэри түрүүшын хэблэлэй олохон ёһо заншалые арьбадхан баяжуулаа. Энэ нэгэдэхи хэблэлынь 1928—1947 онуудта 28 томоор (33 ном болгогдожо) хэблэгдээ һэн. Л. Миськевичэй онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай гараһан хүсэлэл оролдолгын ашаар үшөө гушаадтахи онуудта «Диалектика природы», «Немецкая идеология», «Экономическо-философские рукописи 1844 года» гэхэ мэтэ шухала зохёолнууд анха түрүүшынхеэ тунхаглагдаһан байгаа. Энэ мүнөөнэй хоёрдохи хэблэлынь 1955 ондо эхилжэ, түрүүшынь том гараһан юм. Тус хэблэлдэ 54 ном ородог (хэдэ хэдэн томуудынь олон хуби боложо хэблэгдэһэн). Тэрээн дотор 800 шахуу зохёолнууд, мүн урдань совет уншагшадта мэдэгдээгүй байһан 700 тойрон бэшэгүүд оруулагданхай, Тэрээнһээ гадна, томуудай «Хабсаргалтануудтань» Марксын ба Энгельсэй ажабайдал, ажал ябуулга тухай хэдэн зуугаад документнүүд толилогдонхой, мүн том бүхэндэнь үргэн ехэ научна тайлбарилга бии. Тайлбарилга үгэһэн тусхай хэдэн номууд мүн лэ барлагдажа гаргагданхай. Энэ хэблэлэй хэдэ хэдэн томуудынь украин хэлэнһээ бэшэ ондоо ямаршье хэлэн дээрэ үшөө оршуулагдаагүй байһаараа, мүн тэрээн дотор оруулагдаһан Марксын ба Энгельсэй олохон хүдэлмэринүүдэй даб дээрэ имагталород хэлэн дээрэ хэблэгдэһээрээ тэрэ онсо шухаг удха шанартай бшуу.

Хоёрдохи хэблэл хадаа марксис революционно ухаан бодолой али ехэ баялигта шудалан хүртэхэ арга совет уншагшадта олгоно, марксизмын үндэһэ һуури табигшадай өөһэдынь һургаалай элдэб талануудые зохёохы ёһоор шудалха арга боломжо нээжэ үгэнэ. Нүгөө[illegible] бүришье һаа шухала: совет[illegible] дай шэнжэлэгшэд болон [illegible] шадай хүдэлмэри уласхоор[illegible] шэнжэтэй болоно, бүхы дэл[illegible] марксизмын дэлгэрхэдэ түһа[illegible] лоно ха юм. ССР-эй бэелүү[illegible] лэлгэ хадаа, Маркс, Энгельс[illegible] дые Болгарида, Венгридэ, ГД[illegible] до, Румынида, Чехословакида[illegible] барлан хэблэхын тулада үльг[illegible] ложо үгөө бшуу. Англи х[illegible] том хэблэн гаргаха хүдэлмэр[illegible] дундаа хэгдэжэ байнхай (19[illegible] лоно ха юм. СССР-тэ бэелүү[illegible] лэлнүүдтэй хамта энэ хэбл[illegible] ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм[illegible] институт ба «Прогресс» хэб[illegible] дэг юм. Великобританиин [illegible] Компартинуудай хүтэлбэрилг[illegible] таар номуудые барлан гарг[illegible] горитой хубилалтанууд ор[illegible] садтай нэгэн адли Марксын [illegible] хоорондоо бэшэлсэлгын 13 т[illegible] юм (хоёрынь барлагдажа гар[illegible] на). Энэ хэблэлэй олохон [illegible] англи хэлэн дээрэ анха түр[illegible] шуулагдаба.

Марксизмын үндэһэ һуур[illegible] зохёолнуудта, илангаяа Марк[illegible] ческа асуудалаар бэшэһэн [illegible] нүүдые олон оронуудта һони[illegible] Эдэ бүгэдэ—марксизмын үн[illegible] бигшадай үзэл суртал ба [illegible] дэлхэй дээрэ улам ехэр һо[illegible] һанай үнэншэмэ тодо гэрш[illegible]

Дмитрий [illegible]
АПН-эй [illegible]

ҮНИЕ ЯМАРААР ХАНГАНАБ

ҮБЭЛЖЭЛГЫН ХАҺА ДҮҮРЭЭДҮЙ

[illegible] …но аргаар хангалгые Бага-Куналейн сельсоведэй түрүүлэгшэ Л. А. Юдина шадамар бэрхээр хүтэлбэрилжэ байдаг. Гэбэшье тус комплексдо соёлой тусхай мэргэжэлтэй хүнүүд дуталдана, өөһэдын транспортгүй байһан тухайдаа түрүүлэгшэ һанаата болон бидэндэ хөөрөө һэн.

Энэ ажахытай танилсаад, сэдьхэл дүүрэн болонхой, Бэшүүрэй совхоздо хүрэжэ ошобобди. Дабаатын һү һаалиин фермын улаан буланда орохо домнай хүйтэн, хубсаһаашье тайлахын аргагүй, шэмэглэлдээгүй байба.

— Эндэмнай үнинэйшье концерт наада харуулаагүй, библиотекэшье ерэдэггүй, эмшэд январь соо ерээ һэн. Автолавка һара соо харгадаагүй, — гэжэ байжа һаалишад гомдолоо мэдүүлбэд. Энэ фермые даагша Э. Ц. Цыренов мүн лэ эдэ үгэнүүдые дабтажа, дулаалха, шэмэглэхэ түсэбтэй байһанаа хэлэбэ. Тиихэдэ хонишод Д. Д. Доржиевай, Р. Д. Гармаевагай гомдолнууд шагнагдаа. Эндэ гансал эмшэд ябадаг байна. Шэбэртын һү һаалиин фермэдэ ерэхэдэмнай, улаан булангынь бишыхан, уйтан таһалга соо түхеэрэгдэнхэй байба. Үһээнь унаха дүтэлэнхэй. Гэбэшье хүүшаншье һаа уран шэмэглэлтэй, нэгэ ута столтой олон хүнэй ороо һаа, багтахаар бэшэнь харамтай. Хэды тиигэбэшье энэ һү һаалиин фермын һаалишад үбэлжэлгын үедэ абаһан социалис уялгаяа дүүргэхээр зэһэнхэй, һайн шанартай һү тушаадаг ажалша коллектив байна.

— Нэгэдэхи сортоор 98 процент һү тушаанабди. Автолавка үгы зободогбди. 'Светлана Дармаева партгрупоргоор һунгагданхай, тиигээд һаалишадай дунда ехэ хүдэлмэри ябуулна. Журам эбдэһэн хүнүүдые суглаан дээрэ шүүмжэлдэг, хэһээдэгбди, — гэжэ Буряадай АССР-эй габьяата зоотехник, мал ажалда үни удаан хүдэлжэ байһан, тус фермые даагша А. Г. Сахарова хөөрэбэ. Концерт эндэмнай харуулха аргагүй, улаан буламнай уйтан, гансал автолавка ябадаг, мүн Шэбэртын һургуулиин һурагшад туһалхаяа орэдэг...

Гэхэ зуура Трактовая гэжэ газарта байрладаг В. О. Базаровай Г. Д. Дыршиковэй отарануудаар ябахадаа, автолавка ябанагүй, харин библиотекарьнүүд, һурагшад ерэдэг байна гэжэ элирүүлээбди. Илангаяа Галсан Дыршикович Дыршиков ехэ хүхиюу, хөөрүү хүн байжа: .

— Хонидой тэжээл бии, яһала һайн түл абажа байнабди... Бидэнние яһала һайн хангана. Түрэл республикатаяа хамта 60 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэб, — гэжэ омогорхон мэдүүлээ һэн.

Юундэ зарим газарнуудта хангалгын эмхи зургаанууд һайнаар хүдэлнэб, нүгөө зариманиинь яахадаа муугаар хангана гэһэн асуудал Шэбэртын сельсоведтэ үнгэргэгдэһэн суглаан дээрэ табигдаба. Нарин-Заганай, Мухар-Шэбэрэй, Трактовайн, Добуунай хонишодые һүүлэй үедэ хангаһан тухайдаа Шэбэртын соёлой байшангай директор Г. С. Мункуева, библиотекарь В. С. Содномова мэдүүлнэ. Тэдэнтэй медсестра Ц. Э. Ухинова, наймаашан Н. Б. Базарова, аптекарь Н. В. Саможапова гэгшэд ябалсаһан байгаа. Тиигээд Дабаата руу тэдэнэр ошоогүй байһанаа мэдэрээ һэн. Тиихэдэ Шэбэртын соёлой байшан түбэй гуримаар хүдэлдэг һэн тула ёһотой туһаламжа Дабаатын клубта (даагшань В. А. Бадмаева) үзүүлхэ зэргэтэй байгаа. Совхозрабкоопой худалдаа наймаанай таһагые даагша Н. Г. Раднаева автолавкын ябадаггүйе мэдэжэ байгаад, «манһаа саагуур» гээд байһаниинь гайхалтай. Мүнөө автолавкын хүдэлмэриие шалгахабди, ябадаггүй байбалнь, өөһэдөө худалдаа наймаа эмхидхэхэбди гэжэ бидэнние тэрэ этигүүлээ һэн.

Мүн Шэбэртын соёлой байшан соошье республикын ойн баярые угтаха талаар, КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй материалнуудаар шэмэглэлнүүд үгы байна гэжэ рейдэвэ шалгалтада хабаадагшад тэмдэглээ.

Охин-Булагай совхоздо малшадай 34 точко тоологдоно, тэрэнэй 18-ниинь эхэ хоникой отара юм. Омбон гэжэ газарта үбэлжэдэг хонишон И. А. Естифеевэйдэ ороходомнай, библиотекэ һайн хангана гэжэ мэдэхээр байба. Хонишодто зорюулагдаһан номуудые дурадхаһан список үлгөөтэй, дайшалхы хуудаһан гаргагданхай байна. Мүн Б. Д. Шагжиевайдашье (Яргайта гэжэ газарта) үбэлжэлгын үедэ библиотекэ эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулна гэжэ эли байба. Нютагай библиотекые даагша, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Т. М. Коробенкова малшадые хангалгын хүдэлмэриие эрхимээр ябуулна гэжэ тэмдэглэхээр. Тиихэдэ эмшэд бюллетэнүүдые баһал гаргаһан байха юм. Гэбэшье концерт харуулдаггүй, газетэ саг болзор соогоо ерэдэггүй, мүн автолавка хэрэгтэй зүйлнүүдээр гүйсэд хангадаггүй гэжэ зарим малшад, хонишод гомдонхой. Илангаяа Харланай, 1-дэхи һү һаалиин фермын улаан булангуудта агитбригада ошожо, концерт табидаггүй байна. Тиихэдэ 1-дэхи һү һаалиин фермын улаан булан соо стол, стулнууд үгы. Малшадай сүлөөтэй сагтаа наадаха шатар, даам бусад хэрэгсэлнүүд, уншаха газетэ, журналнууд үгы байба. Харланай улаан булангай шэмэглэлнүүд мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэнэгүй, социалис мүрысөөнэй дүнгүүдтэй танилсуулжа байһан дайшалхы, «сахилгаан» хуудаһанууд баһал үгы. Тиихэдэ Охин-Булагай соёлой байшанда шэнэ киноаппаратура асараһан аад, тодхоогоогүй. Энэ асуудалые Буряадай АССР-эй кинофикациин управлени шиидхэхэ бэзэ гэжэ найданабди.

Эдэ гурбан ажахытай танилсаад байхадаа, тодорхой тобшолол хэе. Ниитын малай үбэлжэлгын үедэ малшадые комплексноор хангаха талаар горитой дутагдалнууд элирүүлэгдээ: хаанашье ябахадамнай, хангалгын эмхи зургаануудай тэмдэглэһэн тусхай журнал, дэбтэрнүүд үгы байгаа, мүн улаан булангуудай шэмэглэлнүүд мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэнэгүй, малшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые саг болзор соонь харуулһан дайшалхы, «сахилгаан» хуудаһанууд гаргагданагүй. Тиихэдэ ажаһуудалай хэрэглэмжые хангадаг комбинадай, автолавкын хүдэлмэрилэгшэд саг үргэлжэ малшадта ошодоггүй байна. Имагтал «Победа» колхоздо (түрүүлэгшэнь В. В. Смолин) энэ асуудалаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Харин Бэшүүрэй (парткомой секретарь Ц. Ц. Батуев), Охин-Булагай (парткомой секретарь С. Ц. Итыгилов) совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд соёлой, ажаһуудалай, элүүрые хамгаалхын талаар малшадые хангалгада анхаралаа һуладуулаа гэжэ онсолон тэмдэглэхээр. Тусхай координационно түсэбэй ёһоор малшадые хангаха хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ, транспорт үгэхэ, харьяата хангалгын эмхи зургаанудай түлөөлэгшэдтэ эрилтэтэйгээр хандаха, малшадта зохид эрхэ байдал тогтоохо зэргэтэй бшуу. Ниитын малай үбэлжэлгын харюусалгатай хаһа дүүрээдүй. Тиимэһээ эдэ ажахынуудта энэ статья соо табигдаһан асуудалаар тодорхой хэмжээнүүд абтаха бэзэ гэжэ найданабди.

Эндэхи ажахынуудай малшад, хонишод үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхөөр зоригжонхой байба.

—һайн түл абажа байнабди. Зуунһаа зуун хурьга абаха гэжэ оролдонобди,—гэжэ Охин-Булагай совхозой бэрхэ хонишон, республикын габьяата малшан А. Б. Банзаров бидэндэ хэлээ һэн.

Эрхимээр ажаллажа байһан хүдөөгэй ажалшадые, малшадые гүйсэд хангахагүй, ажалай эрхэ байдалые тэдэндэ байгуулхагүй гээшэ хүлисэшэгүй дутагдал гэжэ тоолонобди. Хүн бүхэн өөрынгөө ажалда тон харюусалгатайгаар хандаха зэргэтэй. Тиимэһээ эдэ ажахынуудай харьяата эми зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд уялгаяа дүүргэхэ ёһотой. Энээн тухай КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй материалнууд соо сэхэ хэлэгдэнхэй ха юм.

Х. ДАШИЕВА,
Буряадай АССР-эй Соёлой министерствын республиканска научно-методическа түбэй тусхай таһагые даагша.

А. УНАГАЕВ,
КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой инструктор.

Б. ДЫМБРЫЛОВА,
манай корр.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ТОДОРХОЙ ЗОРИЛГОТОЙ ХАРАА ШУГАМ

Шахардуу шанга байдалые һулруулга үргэлжэлүүлхэ ба бэхижүүлхэ хэрэгтэ, эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдалые бэхижүүлгын аша туһада уласхоорондын байдалай хүгжэлтые эрид шууд шэлүүлхэ хэрэгтэ социалис хани нүхэсэй оронууд өөһэдынгөө гадаадын политикын хараа шугамые сэхэ зорюулна. Эб найрамдалые аршалан хамгаалгада социалис гүрэнүүдэй харюусалга ехэтэйгээр хандадагынь, ядерна дайнай аюулые зайсуулхын тулада юушье хэхээр тэдэнэй бэлэн байдагынь энэ жэлэй эхиндэ Прагада үнгэргэгдэһэн Варшавска Договорто ородог гүрэнүүдэй Политическэ Зүбшэлэй заседани дээрэ эли тодор харагдаа бэлэй.

Уласхоорондын ба үзэл сурталай асуудалнуудаар социалис оронуудай коммунис ба хүдэлмэрилэгшэдэй партинуудай Центральна Комитедүүдэй секретарьнуудай ээлжээтэ зүблөөн энэ жэлэй мартын 14—15-да Москвада үнгэргэгдэбэ. Энэ Прагада болоһон зүблөөнэй үргэлжэлэл болон дурадхалнуудые тайлбарилан ойлгуулха ба бэхижүүлхэтэй холбоотой политическэ, үзэл сурталай, онол политическэ асуудалнуудые хэлсээ, тэдэнэй хоорондоо холбоотой асуудалнуудые шэнжэлээ. Зүблөөндэ хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповтой уулзажа, хани халуун, нүхэр ёһоной оршон байдалда хөөрэлдэһэн байна.

Прагада абтаһан Политическэ Декларациин тунхаглагдаһанһаа хойшо хоёр һарахаа дээшэхэн саг үнгэрбэ. Тэрэнэй дотор табигдаһан үргэн ехэ дурадхалнуудые уласхоорондын олониитын дэлхэйн зон ойлгожо, һайшаан дэмжэжэ байна. Варшавска Договорто ородог гүрэнүүд ба Хойто-Атлантическа союзда хабаадагшадай хоорондо сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй ба эб найрамдалта харилсаануудые дэмжэхэ талаар догозор баталха тухай социалис оронуудай дурадхал нэн түрүүн түйлэй ехэ һонирхолтойгоор угтагдаа гэшэ. Хоёр ехэ бүлэглэлдэ ородог гүрэнүүдэй бэе бэедээ эсэргүүгээр ядерна, мүн юрын зэбсэгүүдые түрүүлэн хэрэглэхэгүй, сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй гэһэн хоёр талын уялга тэрэ договорой гол зорилгонь болохо шадаха байгаа.

Варшавска Договорто ородог гүрэнүүдэй Европо түбидэ ядерна зэбсэгүүдые хураан абаха хэрэгтэ хабаатай дурадхалнууд үргэн эхээр һайшаан дэмжэгдэжэ байһаниинь мэдээжэ. Европодо мүнөө тохёолдоод байһан эрхэ байдал хадаа шахардуу байдалые һулруулха, эб найрамдал ба бүү зэбсэг, нэн түрүүн ядерна зэбсэгүүдые хураан абаха политикые удаа дараалан бэелүүлхэ зорилгоор бүхы гүрэнүүдэй хүсэлэн оролдолгые эрилтэ болгодог. Европодо мүнөө ядерна зэбсэг тараан тодхолгын аюул зайсуулагдаха ёһотой. Дунда зэргын зайда буудаг ба мүн тактическа ядерна буу зэбсэгүүдэй зэргэтэй Европые гүйсэд дүүрэнээр сүйдэлбэл, эхим байн шиидхэбэригүй болохо байгаа гэжэ социалис нүхэсэй оронууд үзэнэ. Иимэ эрхэ байдалда, Москвада болоһон зүблөөн Европодо тараан тодхолгын шэнэ шатада ородог ядерна буу зэбсэгүүдые Европодо тараан тодхолгые эсэргүү тэмсэл дэлгэрүүлхэ айхабтар шухала болоно.

Эдэ үдэрнүүдтэ бүхы дэлхэйн хүн зон Карл Марксын наһа бараһаар 100 жэлые тэмдэглэн, тэрэнэй түрэһөөр 165 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэхэеэ бэлэдэжэ байна. Энэ ушартай дашарамдуулан, марксизм-ленинизм ба коммунистнуудай зүб ба ашата урэ ехэтэй политикын үзэл сурталай хэлбэришэгүй үндэһэ һуури болоно гэжэ тэмдэглээд, аха дүү партинуудай Центральна Комитедүүдэй секретарьнар үнгэргэгдэхэ хэмжээ ябуулганууд тухай мэдээсэлнүүдые хэһэн байна.

ФРАНЦИ: СОХИЛТО ҮГТЭБЭ

Францида үнгэргэгдэһэн муниципальна һунгалтанууд засагай хүтэлбэридэ байһан зүүнэй тала баримталдаг олонхидто бүхы дээрээ амжалтатайгаар үнгэрбэ. Эдэ һунгалтануудай дүнгүүд ехэ анхаралтайгаар хүлеэгдээ. Тэдэ дүнгүүд юу харуулха ёһотой байгааб гэхэдэ, оронойнь политическэ байдалда хүсэнүүдэй тэнсүүри, тодорхойлон хэлэбэл, 1981 ондо үнгэргэгдэһэн президентын ба парламентын һунгалтанууд дээрэ илалта түйлаһанай удаа хоёр шахуу жэлэй болоод байхада зүүнэй тала баримталагшадай (коммунистнууд, социалистнууд ба зүүнэй талын радикалнууд) байдалай хэр бүхэ һууритай байһаниинь харагдаха ёһотой байгаа.

Муниципальна һунгалтанууд дээрэ тулалдаа хэжэ, 1981 ондо урагшагүйдэн панхаруутаһанайнгаа түлөө үһөөгөө абаха хүсэлтэй байһанаа баруунай тала баримталагшад хэнһээшье нюугаагүй. Оронойнгоо ехэ капиталаар дэмжэгдэжэ байдаг баруунай тала баримталдаг партинууд хүн зондо нүлөө үзүүлхэ бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэжэ эхилһэн байха юм. Буржуазна хэблэл зүүнэй тала баримталдаг правительствада эсэргүү идхалгын кампани үргэнөөр ябуулаа, түрүүнэй засагуудһаа уг залгамжалһан Франциин бодото байдалай элдэб бэрхэшээлнүүд харата зорилгоор хэрэглэгдээ. Тэдэ бэрхэшээлнүүдэйнь тоодо хүнүүдэй хүдэлмэригүйдэлгэ, национальна валютын үнэ сэнгэй уналга, экономикын бэрхэшээлтэ байдал оролсоно.

Зүүнэй тала баримталдаг хүсэнүүдтэ энэ богонихон болзор соо дурсагдагша бэрхэшээлнүүдые усадхаха арга байгаагүй. Хэды тиимэ байгаашье һаань, тэдэнэр эдэ һунгалтануудта бага бэшэ түйлалтануудтай ерэһэн гээшэ. Һүүлэй һарануудта хүн зонойнь абадаг эгээн бага салин хүлһэн нилээд дээшэлүүлэгдэһэн, бүлэнүүдтэ үгтэдэг тэдхэмжын хэмжээн дээшэлүүлэгдэһэн, ажалшадай пенсидэ гараха наһан доошолуулагдаһан, хүдэлмэригүй хүнүүдэй олошорхо ушар зогсоогдоһон байна. Промышленность ба банковска системэдэ предприятинуудые гүрэнэй мэдэлдэ абалга хэгдэһэн, предприятинуудта профсоюзуудай ба ажалшадай эрхэнүүд үргэдхэгдэһэн гээшэ.

Социальна ба экономическа эдэ бүхы хубилалтанууд Франциин томо капиталай һанаанда огто тааранагүй. Эдэ хубилалтануудые усадхаха хэрэгтэ муниципальна һунгалтанууд таатай зохид арга нүхэсэл болохо гэжэ тоолоһон баруунай тала баримталдаг партинууд, бүлэгүүд һунгалтын урда тээхи кампаниин үедэ харата ябуулгануудаа ехээр үргэдхэһэн байха юм.

Гэбэшье француз һунгагшад баруунай тала баримталагшадай хойноһоо ошоогүй, һунгалтын хоёр шатада өөһэдынгөө хараа бодолые аршалан хамгаалжа шадаһан зүүнэй тала баримталагшадые дэмжэхэһээ арсаагүй. Тодорхойлон хэлэбэл, тэдэнэр засагай нютагай органуудай түлөө тэмсэлдэ 221 городой 120-донь илалта түйлажа, гол шухала муниципалитедүүдтэ өөһэдынгөө хиналта тогтоожо шадаа. Бүхы орон доторoo һунгалтын урда тээхи кампаниие амжалтатайгаар үнгэргэжэ шадаһан зүүнэй тала баримталдаг партинууд болон, бүлэгүүдэй тактикын зүб байһаниие һунгалтын дүнгүүд элирхэйлэн харуулба.

Зүгөөр энэ амжалта тиимэ бэлэхэнээр түйлагдаагүй. Жэшээнь, һунгалтын түрүүшын шатада баруунай тала баримталагшад һунгагшадай аяар 51-һээ дээшэ процентые бэе тээшээ татажа, 30 городой муниципальна соведүүдые абабашье, зургаан жэлэй саада тээ үнгэргэгдэһэн һунгалта дээрэ алдаһанаа хүсэлдүүлжэ шадаагүй. Ушар иимэһээ оронойнгоо урда табигдаһан гол шухала асуудалнуудые, нэн түрүүн хүдэлмэригүйдэлгэ ба ажалшадай байдал һуудал һайжаруулгые үрэ ехэтэйгээр шиидхэхэ хэрэгтэй гэжэ һунгалтын түрүүшын шатын дүнгүүд зүүнэй тала баримталдаг олонхидто «шангахан һануулга» хэбэ гээд Франциин Коммунис партиин генеральна секретарь Жорж Марше муниципалитедүүдтэ түлөөлэлгэ ээлхын түлөө болоһон тулалдаанай дүнгүүдые гаргаха зуураа онсолон тэмдэглээ.

«БҮХЫ ЭЖЫНЭР ХҮНДЭТЭЙ»

…АЛШАДАЙ …

[illegible] …й тосхоной үхибүү… …лнышко» гэжэ сад… һонирхолтой үйлэ… уулзалганууд саг боложе байдаг.

…һаяхан үнгэргэгдэһэн …ые үхибүүд эжы… зорюулба. Хэн уран …ар наадаанхай дар… …хэн амтатайгаар аад, …шэмэгдэһэн эдеэнэй …үдые шананаб гэһэн конкурс урид соносхогдоһон байгаа.

Багашуулда мүн лэ ехэшүүлдэ удаан хүлеэгдэһэн һайндэрэй үдэшын столнууд дээрэ уралан бүтээгдэһэн элдэб янзын наадаанхайнууд, түрэлхидэй дүршэл шадабариие гэршэлһэн амтатай эдеэнэй дээжэнүүд олоор табигдаа. Илангаяа В. Неврийнэй бүтээһэн «Баба-Ягагай гэрхэн» суглараагшадай халуун анхарал татажа, магтаал һайшаалда хүртөө.

«Элдэб эжынэр хэрэгтэй, бүхы эжынэр хүндэтэй» гэһэн үдэшые тус саадай хүмүүжүүлэгшэ Т. Г. Силина «Үхибүүдые энэрхы илдамаар хүмүүжүүлгэ» гэһэн хөөрэлдөөгөөр нээжэ, түрэлхидтэ туһатай зүбшэлнүүдые хэлэжэ, заажа үгэбэ. Удаань үхибүүдэйнгээ шанаһан сайгаар эжынэр хүндэлүүлжэ, тэдэнэй табиһан концертые баясан харабад.

Н. БУРЛАКОВА.

УРАМХААНАЙ РАЙОНДО

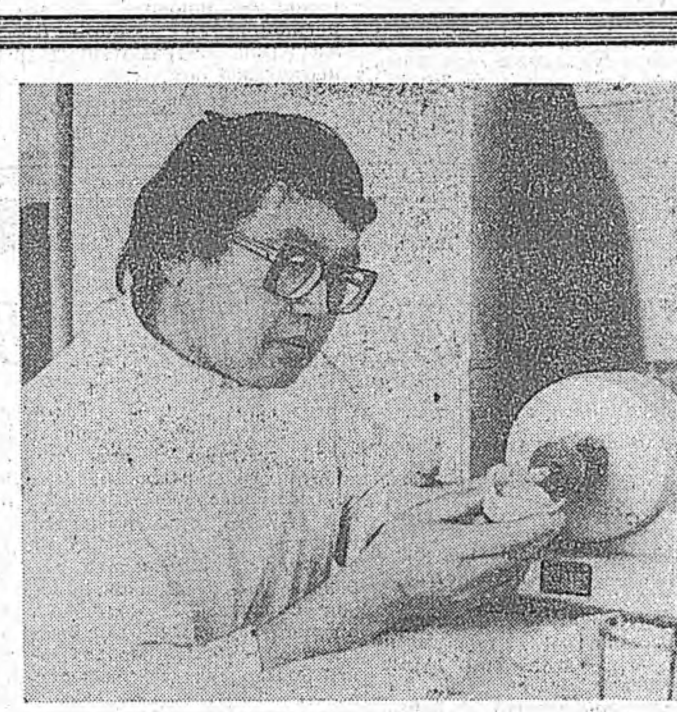
АРАДАЙ ДУУНУУД ЗЭДЭЛНЭ

…радай гэгээрэлэй таһагай үүс…ар район доторнай залуу дуу…ай конкурс соносхогдобо. Кон…до хабаадагшад 25 хүрэтэр на…н байха. Ород, буряад арадай дуу…ые үндэһэн арадайнь дууладаг ма…р гүйсэдхэхэ дүримтэй юм. Тэрээн… мүнөө залуушуул олоороо хабаада… арадай дуунууд зэдэлнэ. Тус конкурсдо илагшад республикынгаа 60 жэлэй ойдо зорюулагдан Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэхэ түгэсхэлэй харалгада хабаадаха юм.

СТУДЕНТЫН АМЖАЛТА

Улаан-Үдын соёлой институдай студент Дамба Эрдынеев Барханай арадай театрай режиссер Жамьян Борбоновой хүтэлбэри доро «Эхын басаган» гэжэ яһала һонирхолтой зүжэг бэлдэбэ. Түрэл республикымнай 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан тэрэ зүжэгынь арадай театрнуудай республиканска харалгада апрель һарада ниислэл хотодомнай табигдахаар зууршалагдаба. Энэ хадаа студентын амжалта мүн.

В. ГАРМАЕВ.

Улаан-Үдын Октябрьска районда ашаглалгада үгтэһэн шүдэнэй поликлиникын Хэмэл шүдэ тааруулан һуулгаха тусхай кабинедтэ 15 техник хүдэлнэ.

Шэнэ поликлиникын врачнар шүдэ аргалха тусхай нүүдэл амбулатори эмхидхэнхэй. Энэнь хүдөө нютагуудаар графигай ёһоор ябажа, малшад, таряашадые гэртэнь аргалдаг, шүдэ һуулгаха захил абадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша техник И. С. Хулугуров.

О. БЕРЕЗКОВОЙ фото.

АЛТАН МЕДАЛЬДА ХҮРТЭБЭ

ЛЕЙПЦИГ. «Лейпцигтэхи …арагай алтан медальда хүртэбэ» гэһэн бэшэгтэй …һан эндэ үнгэргэгдэжэ …ай уласхоорондын ха…ярмагай СССР-эй …льондохи хэдэн зүйл…дэй дэргэдэ табигдаһан… Энэ хадаа совет промышленностиин эдлэл хэрэгсэлнүүдэй эрхим шанартай байлгын толотомо гэршэ жэшээ болоно.

Порошоогой металлургиин Белоруссиин республиканска научна - үйлэдбэриин нэгэдэлэй бүтээһэн детальнууд эрхим сэгнэлтэдэ хүртэбэ. Ультра-абяагаар шалгаан хэмжэдэг приборнууд, тоолон тодорхойлолгын түхеэрэлгэнүүд, Удмуртиин маневрово тепловоз, Одессын станогуудай заводой продукци үндэрөөр сэгнэгдээ.

Урда урдын жэлнүүдтэл адли, хабарай ярмаг СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай экономическа харилсаае саашадань хүгжөөн бэхижүүлгын һүлдэ тэмдэгтэйгээр үнгэрбэ. СССР-эй ба ГДР-эй гадаадын худалдаа наймаанай эмхинүүдэй хоорондо Лейпцигтэ гар табигдаһан олон тоото хэлсээнүүд энээн тухай гэршэлнэ.

…ИРМЫН ПАРЛАМЕНТЫН СЕССИ

РАНГУН. Бирмын Ара… суглаанай (парламен…) ээлжээтэ сесси хүдэл… дүүргэбэ. 1982—1983 …удай финансын жэлэй …үүд тэрээн дээрэ согсо…һон, апрелиин 1-дэ …хэеэ байһан удаадахи …ансын жэлэй түсэбтэ …баринууд баталагдаһан …гаа. Республикын ажал… һайн үрэ дүнгүүдтэй… дүрбэдэхи дүрбэн жэлэй түрүүшын жэлые түгэсхэбэ гээд сессиин документнүүд дотор тэмдэглэгдэнэ. Бирмын экономикын үндэһэ һуури болохо таряан ажалые хүгжөөлгын түсэб дүүргэгдээ, мал ажалда, загаһа барилгада ба ой модоной промышленностьда хараалагдаһан түсэбтэ даабаринууд үлүүлэгдээ.

Э. БАРАЙ МЭДҮҮЛГЭ

БОНН. СДПГ-гэй правлениин президиумэй гэшүүн Эгон Бар «Форвертс» гэжэ долоон хоногто нэгэ удаа гарадаг газетэдэ статья толилуулба. Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай совет-американ Женеводэ боложе байһан хөөрэлдөөнүүдтэ тодорхой үрэ дүнгүүдые дары түйлаха шухала гэжэ статья соогоо бэшэнэ. Американ ядерна ракетэнүүдые Европодо нэмэжэ тараан тодхохын тула харгы зам нээхэ «забһарай шиидхэбэри» гэдэгые зохёохо тухай НАТО-гай оронуудай оруулһан дурадхалые тэрэ эрид буруушааба.

Буу зэбсэгүүдые хинаха тухай хөөрэлдөөнүүдэй саашадаа ямараар үнгэрхэ байһан тухайнь Женеводэ хөөрэлдөөн болоно гэжэ статьягай автор бэшэнэ. Тиимэһээ тэдээн дээрэ шухала үрэ дүн түйлаха хэрэгтэй. Забһарай шиидхэбэринүүдые баталан абаха гээшэ ехэл аюултай байна. Мүнөө иимэ шиидхэбэри абахын түлөө тэмсэжэ байгшад һайн үрэ дүн түйлахые хүсэнэгүйл. Ракетэнүүдые тараан тодхонгүйгөөр хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлхэ гээшэ уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха арга олгохо байна.

БОДОМЖОГҮЙ ААШАНУУДТА ЭСЭРГҮҮ ТЭМСЭЛ

Худал хуурмаг үгэ тараалга, хардалга гүрдэлгэ, олониитые мэхэлхэ, конгресстээ хашалта хэхэ ябадал, «маргагшадта» хэрзэгы бүдүүлигээр хандалга ба «ондоо бодолтониие» хэһээлгэ—эдэ бүгэдэ Америкын засаг баригшадай хэрэглэжэ байһан бүдүүлиг муухай онол арганууд. Эдэ аргануудаар орон доторнь ядерна дайнда бэлдэлгэ хэгдэнэ. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо һанамжада эсэргүү кампанида, США-да эб найрамдалай тала баримталагшадые абяагүй байха баалалтада, буу зэбсэг ехээр гаргаха ба Баруун Европодо американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхохо түсэбүүдэй бэелүүлгэ хангаха хэрэгтэ дээрэ дурсагдагша онол арганууд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Уласхоорондын байдалые һайжаруулха ба ядерна зэбсэгүүдэй нөөсые хорооходо замда түрүүшын алхам болгон, США ба СССР-эй ядерна зэбсэгүүдэй нөөсые даб дээрэ ехэдхэнгүй, байһан хэмдэнь үлөөхын түлөө хүдэлөөн хадаа ороноо дайн сэрэгтэ бэлдэлгын замда гаргаһан Рейганэй программада США-гай олониитын харюу боложе үгэнэ. Дайнда эсэргүү хүдэлөөнэй гүн дундаһаа мүндэлһэн энэ һайшаалта үүсхэл оронойнь ниитэ национальна мэдэрэл болонхой 1982 оной ноябрьда үнгэргэгдэһэн конгрессэй шата хоорондын һунгалтануудай үедэ энэ үүсхэл 8 штадта бүгэдэ ниитын асуултада табигдажа, һунгалтада хабаадаһан американецуудай гурбанай хоёр хубиин һайшаалда хүртэһэн байна. Гадаадын политикын иимэ шухала нэгэшье асуудал энээнэй урда тээ тиимэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэлгэдэ хэзээдэшье табигдаагүй байһан.

Мүнөө ядерна буу зэбсэг бүтээн гаргалгые даб дээрэ зогсоохо тухай асуудал США-гай конгрессто зүбшэн хэлсэгдэнэ. СССР ба США-гай ядерна зэбсэгүүдэй нөөсэнүүдые саашадань ехэдхэхэгүй тухай резолюци дары абаха гэһэн эрилтые хэдэн арбаад сенатор болон конгрессменүүд һайшаан дэмжэнэ. Мэнэ һаяхан тиимэ резолюци гадаадын хэрэгүүдэй талаар түлөөлэгшэдэй палатын комиссяар баталан абтажа, конгрессэй доодо палатын зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаа. Резолюциин авторнууд «Нью-Йорк таймс» газетэдэ эльгээһэн нэмэл бэшэг соогоо тэрэнэйнгээ гол зорилгые иигэжэ тайлбарилаа: «иимэ хэмжээ ябуулга хадаа Советскэ Союз ба Холбоото Штадуудай ядерна зэбсэгүүдэй нөөсые мүнөө байһан хэмжээндэнь үлөөлгэжэ, саашадаа энэ тэнсүүриень алдуулха ябадал зайсуулха...»

Имагтал энэ зорилгын сэрэгэй хүсэнэй талаар тэнсүүриие эбдэжэ, СССР-һээ булюу байдалтай болохо гэһэн Рейганэй захиргаанай хараа түсэбтэй огто таараалдахагүй байһан тула Сагаан байшан тэрэ үүсхэлдэ дайсан харшаар хандана.

И. МАСЛЕННИКОВ.
Ю. ЛОПАТИН,
Ю. ЛЕВЧЕНКО.
(ТАСС).

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

АФРИКЫН НЭГЭДЭЛЫЕ БЭХИЖҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

КОНАКРИ. Африкын оро…удай нэгэдэлые һэргээн …хижүүлхын, арадуудай по…итическэ, экономическа ба …олой харилсаа тогтоохын, …олониализмын үлэгдэлнүү…ые усадхахын, энэ түби…а шэнэ түхэлэй колониа…измын ябуулгануудые зай…уулхын түлөө тэмсэхэ шу…хала гэжэ . Гвинейн прези…дент Ахмед Секу Туре. Ма…лиин президент Мусса Тра…оре мэдүүлбэ. Конакрида болоһон олоной хабаадалгатай митинг дээрэ хоёр гүрэнэй толгойлогшонор үгэ хэлэһэн байгаа.

Африкын оронууд бата нэгэдэлтэй байбал, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые хангалгада, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада эсэргүү, арадуудай хоорондо үгээ ойлголсохын, уласхоорондын экономическа шэнэ гурим байгуулхын түлөө тэмсэлдэ хубитаяа оруулжа шадаха гэжэ Асеку Туре мэдүүлээ.

Империализмын ба шэнэ түхэлэй колониализмын харата муухай ябуулгануудһаа Африкын оронуудай хоорондохи харилсаан, нэгэдэл таһалдуулагдаа гэжэ Малиин президент хэлэбэ. Африка байгаалиин ехэ нөөсэ баялигуудтай юм. Гэбэшье мүнөө дээрээ үгытэй ядуу, үлэсхэлэн хооһон байдалай газар байһаар гэжэ тэрэ хэлэбэ. Африкын оронуудай нэгэдэлые бэхижүүлһэнэй, аха дүү ёһоной хани харилсаагаа хүгжөөһэнэй ашаар арадуудай жаргалта сэлмэг байдал түйлагдаха байна.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛШЭД ҺАНАЛ НЭГЭТЭЙ

СТОКГОЛЬМ. 112 далита ядерна ракетые тараан тодхохын тула США-гай сэрэгэй баазын баригдажа байһан Сицили арал дээрэхи Комизо нютагта эб найрамдалай уласхоорондын лагериие үлдэн намнаһан Италиин полициин засагаархидай бүдүүлиг ябуулгые буруушаалгын жагсаал Швециин эб найрамдалай тала баридаг хэдэ хэдэн эмхинүүдэй үүсхэлээр Стокгольмдохи Италиин посольствын байшангай дэргэдэ болобо.

Эб найрамдалай тала баригшадта хүсэ хэрэглэһэн, 14 эхэнэрые барижа хааһан полициин ябуулгануудые эрид буруушаан шүүмжэлһэн петици жагсаалда хабаадагшад Италиин посольствын түлөөлэгшэдэ дамжуулһан байгаа. Эдэ эхэнэрнүүд үхэлэй аюулта ядерна ракетэнүүдые Италиин газар дээрэ тараан тодхолгые буруушаажа байһанаа мэдүүлээ бшуу.

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ

Москвадахи совет-ливиин хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдтэ араб оронуудай түрүү хэблэл ехэ удха шанар олгоно. Ливанай ба Палестинын араб арадта харша Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые хоёр тала эрид буруушаагаа гээд олохон газетэнүүд ханалгатайгаар тэмдэглэнэ. Эдэ бүгэдын түлөө гансал Израиль бэшэ, мүн США харюусаха зэргэтэй гээд заагдана.

СССР-эй ба Ливиин хүтэлбэрилэгшэдэй һанал бодолоо андалдан абалсалга хадаа хоёр ороной хоорондохи хани ёһоной харилсаануудые саашадань хүгжөөхэ ба бэхижүүлхэ замда шухала шата болоно гээд Японой «Иомиури» бэшэнэ.

Байгша оной түрүүшын хоёр һарын СССР-эй экономическа хүгжэлтын түсэбүүдэй дүүргэлтын дүнгүүд тухай статья Францiин «Юманите» газетэ толилоо. Промышленна үйлэдбэриин ба ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар горитой үргалта түйлагдаа, олохон һалбаринууд урдаа табиһан зорилгонуудаа дүүргээ гээд газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Карл Марксын түрэһөөр 165 жэлэй ба наһа бараһаарнь 100 жэлэй ойтой дашарамдуулан, элдэб оронуудта үнгэргэгдэһэн хэмжээ ябуулганууд тухай Берлинэй газетэнүүдэй уласхоорондын асуудалнуудта зорюулагдаһан хуудаһануудта мэдээсэгдэнэ.

США-гай сэрэгэй хүсые ехэдхэхэ талаар американ засаг захиргаанай түсэбүүдые элишэлэлгэдэ газетэнүүд ехэ анхаралаа хандуулна.

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

ИИМЭ ХҮНҮҮД АЖАҺУУДАГ

Совет Арми—арадай арми гэжэ тон зүбөөр нэрлэгдэдэг. Манай ороной элдэб үеын хүн зоной хуби заяан Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түүхэтэй таһаршагүй холбоотой. Загарайн районой Хуушан Бэрээндэ ажаһуудаг колхознигуудай намтар тэрэнииие эли тодоор гэршэлэн харуулха зэргэтэй.

Иван Семенович Тютрин Үбэлэй Ордоной добтолгодо хабаадагша.

— 1917 оной октябриин 25-най үдэшэ. Түүхэдэ орохон саг дүтэлжэл байба. Финляндска полкын гвардеецүүд нэгэ жэгдэ алхамаараа Невскэ проспектые сууряатуулан гаранад. Үргэн сээжэтэй Иван Тютрин энэ полкын түрүү жагсаалда ябана. Ингээд лэ хахад часай үнгэрөөгүй байхада, аяар холын нарата Буряадай хүбүүн путиловска хүдэлмэришэдтэй, кронштадска моряагуудтай сугтаа ородой хаануудай хэрэм—Үбэлэй Ордондо добтолжо, тэрээн соогуур ээзн еһоор гэшхэлхээр ябаа һэн,—гэжэ 1967 оной октябриин 28-да республикымнай газетэнүүд бэшээ.

Граждан дайнда хабаадагшад. Тэрэ үеын шанга тулалдаануудта хуушан бэрээнэйхид олоороо хабаадалсаһан байха. Партизан отрядые эмхидхэжэ, Тихон Устинович Солдатов нютаг соогоо алдаршаһан юм. Байгалһаа зүүлжээ нютагуудые сагаантанһаа сүлөөлэлгын байлдаануудта Тарбагатайн полкдо нэгэ рото командалжа, Солдатов Владивосток хүрэтэр ошоһон. Фокей Иванович Трофимов тэрэл полкдо батальониие командалһан. Аха дүү Емельян, Иван Кубышкинууд, Максим ба Никифор Шиловууд, Дмитрий Федорович Мясников гэгшэд гартизанууд ябаһан юм.

КВЖД-дэ болоһон (1929 он) байлдаануудта хабаадагша Петр Иванович Тютрин ингэжэ хөөрэнэ:

— Би тэрэ үедэ Амурска 5-дахи стрелково полкын артдивизиондо хэлхеэ холбоошоноор сэрэгэй алба гаража байгааб. 1929 оной зун ехэ шахардуу шанга байдал тохёолдоо һэн. Юуб гэхэдэ, Хитадай милитаристнууд еөдэрхүү зан харуулжа, хилэ дээрэ элдэб янзын зүрилдөө гаргаха ушарнуудынь олошороо бэлэй. Һүүлдэнь тэдээндэ харюугай шанга сохилто хэхэ үедэ Сунгари гэжэ мүрэн шадархи байлдаануудта хабаадалсаа һэм. Манжуурдахи байлдаануудта гоминданайхид мухардуу байдалда ороходоо, тэдэнэй засаг баригшад эблэрэлдэ ороё гэжэ гуйгаа һэн.

Халхын-голой (1939 он) байлдаанда хабаадагшад Петр Савельевич Солдатов, Николай Иванович Кубышкин тэндэхи тала дайдануудта, элһэн губинуудта хүсэ шадалаа, ами наһаяа гамнангүй япон самурайнуудые сохилсоһоноо хөөрэдэг. Загарайн районой «Вперед» газетын 1970 оной мартын 24-нэй номерто Монгол Арадай Республикын юбилейнэ медальнуудаар шагнагдаһан Халхын-голдо болоһон байлдаанда хабаадагшадай фото-зураг толилогдонхой. П. С. Солдатов, Н. И. Кубышкин хоёрые тэдэнэй дунда анхархада ехэ һонирхолтой.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын (1941-1945 . онууд) дайнда хабаадагшад гэхэдээ, нэн түрүүн Павел Васильевич Тютрин дээрэ тогтолтой.

— Гвардеец П. В. Тютрин «хэлэнэй хойноһоо» болон харюусалгата даабаринуудта гарахадаа хододоо урагшатай ябажа, пленьдэ абтаһан немецүүдые штабтаа асаржа тушаадаг байгаа. Нэгэтэ танкова бригадатай холбоо тогтоохоёо ошоһон аад, хорооһон хоёр гитлеровецэй моридые, буунуудые асаржа, даабаряа дүүргэһэн тухайгаа мэдүүлээ бэлэй, — гэжэ СССР-эй оборонын министерствын архивһаа ерэһэн справка соо бэшэгдэнхэй.

Тэрэнтэй хамта нэгэ полкдо ябаһан политрук С. Хандажапов 1979 оной февралиин 22-то «Вперед» газетэдэ толилогдоһон статья соогоо П. В. Тютрин энэ баатаршалгын түлөө Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай 1-дэхи шатын орденоор шагнагдаа гэжэ гэршэлээ.

Тэрэшэлэн нигэжэ мэдээсэнэ, 1943 оной августын 8-да Смоленскэ областиин Хотожки һууринай хажууда дивизиин командна пунктын харуулда тэрэ байба. Гэнтэ фашистнуудай бомбардировщигууд ниидэн ерэжэ, дээрэһээнь бомбодожо, буудажа оробо. Гвардиин сержант Тютрин хэды хүндөөр шархатаашье һаа, харуулайнгаа газарые орхингүй хархис дайсадай эшоторнь байгаа һэн. Тэрэнэйнгээ түлөө Улаан Одоной орденоор шагнагдаа юм. 1944 ондо хүндөөр шархатаад, удаан саг соо аргалуулжа, түрэл нютагаа бусаа һэн.

Дайнай дүүрэһээр хорин табан жэлэй үнгэрһэн хойно 7-дохи дайшалхы шагнал — «Эрэлхэг зоригой түлөө» гэһэн медаль тэрэниие хүсэжэ олгогдоһон юм.

Дайнай үедэ 1225-дахи полкдо артиллерийскэ расчёдой жолоошоноор алба хэхэдээ 122 миллиметрэй пушка шэрэгшэ һэм, — гэжэ дайнай ветеран хөөрэдэг.— Волховско фронтдо шархатажа, эдэгэжэ байжа ябалсааб. Ленинградай хүреэлэлгые һамна бута сохилгодо хабаадалсажа, тэрэл полкынгоо бүридэлдэ фашистнуудые өөһэдынь эшээн—Берлин хүрэтэр намналсаа һэм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда 150 хүн Хуушан Бэрээнһээ ошожо, тэдэнэй 73-ниинь амгалан һайхан ажабайдалай түлөө ами наһаяа үгөө юм. Тэдэнэй дурасхаалые мүнхэлһэн хоёр хушөө Хуушан Бэрээнэй тэгэн дунда табигданхай.

Н. КУЧУМОВ.
Загарайн район.

ХҮН БА байгаали

УЛААН ДЭБТЭРТЭ ОРУУЛАГДАҺАН

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын түбэй лаборатори 1979 ондо СССР-эй Улаан дэбтэр хэблэн гаргаһан юм. Энэ дэбтэрэй хуудаһануудта үндэһөөрөө таһаран хосорхо түйлдаа хүрэһэн ангууд, шубуудай, ургамалай нэрэнүүд онсолон тэмдэглэгдэнхэй. Сэдьхэл хүлгүүлмэ байгаалиин үзэгдэлнүүдые хужарлан хаража һайхашааха, баян хэшэгыень ашаглаха зуураа хоморой түрэлэй ан гүрөөл, ургамал ногоо аршалан хамгаалхын, арьбадхан олошоруулхын түлөө оролдохо тон шухала. Энэл ушарта мүнөө хоморто тоологдодог 600 гаран ангууд, шубууд, ургамал газар дэлхэйемнай шэмэглэхэ заяатай байха бшуу.

Эреэн гүрөөһэн мантан томо минсгэйн түхэлтэй амитан юм. Гушаад-дүшөөд жэлэй саана огтолон үгы болохо түйлдаа хүрэһэн энэ арьяатаниие хамгаалха хэмжээнүүдэй абтаһанай һүүлээр ниилээд олошорһон, тодорхойлон хэлэбэл, хосоролгоһоо абарагдаһан байна. Тиин Алас-Дүрнын хизаарай хубшэ тайгын шэмэгынь байһан зандаа.

Энэ хизаарые шэнжэлһэн уран зохёолшо В. Арсеньевэй бэшэһэн олондо мэдээжэ зохёолой герой Дерсу Узалагай оршон тойронхи модо һөөгтэ, шубуу шонхорто, ан амитадта хүнүүдтэ мэтэ хүндэтэйгөөр хандадаг байһаниинь сэнтэй бодомжолол түрүүлнэ бшуу? Тиихэ зуураа тайгын эзэн эреэн гүрөөһые «амба» гэжэ нэрлэн, тэрэниие ямаршье сагта хюдаһанай хэрэггүй гэжэ бусадта ойлгуулдагынь заатагүй һанагдана. Дерсу Узала энэ ушарта мүхар һүзэгтэ хүтэлүүлээ бэшэ, харин байгаалиин оршомой үзэсхэлэн гоёые, дабтагдашагүй һайханиие бодотоор сэгнэжэ, хүсэтэй, шунахай мяхаша арьяатаниие бусадай шэрүүн гарһаа абархые хүсэдэг байһан ёһотой.

Үнгэрһэн зуун жэлдэ эреэн гүрөөһэн Примориин хизаарта, Аму-дарья шадар, Хабаровска хизаарта, Каспиин далайн эрьеэр, Балхашта, Грузида амидардаг һэн. 1900 онһоо эхилээд арьяатаниие хаа яагүй хайрагамгүй хюдалга эхилээ. Гансал Приморнин хизаарта 1900 онһоо 1905 он болотор жэл бүри 50—60 эреэн гүрөөһэн хюдагдадаг байгаа. Дүшэдэхи онуудай тэн багаар бүхы дээрээ ойройдоол гуша гаран эреэн гүрөөһэн үлөө гэһэн бүридхэл хэгдээ һэн.

1947 ондо эреэн гүрөөһэ агналгые хорихо тухай хуули орон доторнай гаргагдаа. Энэ хэмжээ ябуулга һайн үрэ дүнтэй байгаа. Табяад онуудай һүүл багаар Приморийн хизаарта эреэн гүрөөһэнүүдэй тоо 50—60-да, үшөө арбан жэл үнгэрһэнэй удаа 130—150-да хүрөө һэн.

Уссуриин тайга тухай дууһашагүй олон, гайхал түрүүлмэ домогууд соо эреэн гүрөөһэн саг үргэлжэ дурдагдадаг. Ямар эрхэ байдалда энэ амитан амидарнаб гэхэдэ, ой модоной шэдхэ бүглүүе заатагүй шэлэдэг юм. Һудалтай, алаг эреэн арһатай туладань, зун нажарай тайга соо бэлэхэн обёормоор бэшэ байдаг. Манжуурай түхэлтэй эндэхи ой үбэлдөөшье намарайнгаа шара набшые дууһан гүбээдүй, соохорлон харагдадаг. Тиимэһээ мяхаша арьяатанай бэеэ нюухадань тааруу байдаг.

Эреэн гүрөөһэн шадамар бэрхээр уһан соогуур тамаран, ямаршье гол мүрэниие гаталдаг. Удаан саг соо хоолгүй ябаха, хэдышье үтын зайе амарханаар дабаха аргатай. Харасань хурса гэхэһээ гадна саг үргэлжэ һэргэлэн һонор ябадаг.

Эмэ эреэн гүрөөһэн хоёр...

ХҮРШЭНЭРЭЙ ҺОНИН

УРАГШАТАЙ АНГУУШАД

Шилкын районой ажалшад болон пенсионернүүд бэлэдхэлэй конторотой договор баталжа, сүлөө сагтаа һайн дуранай агнуури хэдэг болонхой юм. Тэдэнэрэй эгээл шадабаритайнуудынь ойһоо олзо ехэтэй бусана.

Локомотивна депогой хүдэлмэришэн А. П. Леонов байгша оной агнууриин хаһын эхилһэнһээ хойшо хэрмэнэй 220 түхэригэй һайн шэнартай арһа тушааба. «Первое мая» колхозой жолоошон 280 түхэригэй хэрмэ олзоборилоо. Гэбэшье ажалай ба дайнай ветеран Василий Григорьевич Михаленкын олзобори хамагһаа ехэ ха. Тэрэ дүн хамта 90 хэрмэ бариһан байна.

Һайн дураараа агнуури хэгшэд колхоз, совхозуудай газар дээрэ арбан шоно хюдаһан байна. Гурбан шоно алаһан Ю. В. Корякин (Первомайска поселок) 450 түхэригөөр шагнагдаа.

ШЭНЭ ЗУЖЭГ

Областиин драмын театрта С. Злотниковой **«Триптих для двоих»** гэжэ зүжэгэй түрүүшын харалга болобо. Театрай ахамад режиссер А. Славутский шэнэ зүжэгые найруулан табяа.

ХИЗААР ОРОНОО ШЭНЖЭЛЭГШЭДЭ

Забайкалиин хизаар ороноо шэнжэлэгшэ Е. Д. Петряевта зорюулагдаһан конференци А. С. Пушкинай нэрэмжэтэ областной библиотекэдэ һая болобо.

Шэтын дээдэ болон дунда һургуулинуудай багшанар, студентнэр, һурагшад, уран зохёолшод, журналистнууд, научна бүлгэмүүдэй түлөөлэгшэд конференцидэ олоороо хабаадаба.

«СОВРЕМЕННИК» ЭМХИДХЭГДЭБЭ

Шэтын областной библиотекэдэ «Современник» гэжэ ниитэ-политическэ клуб эмхидхэгдэбэ. Уншалгын залые даагша Н. С. Аксенова тэрэниие эрхилхэ болоо.

Залуушуулые оюун бодолой талаар хүмүүжүүлхэ гэһэн зорилго клубай урда табигданхай. Клубай соведэй бүридэлдэ партийна, комсомолой хүдэлмэрилэгшэд, институдай багшанар ороно.

(**«Забайкальский рабочий»** газетэһээ).

СУХЭ-БААТАРАЙ ГАЗАРНУУДААР

Түүхын болон соёлой памятнигуудые хамгаалгын Бүхэроссин бүлгэмэй областной отделениин эдэбхитэд Д. Сүхэ-Баатарай болон монгол бусад революционернүүдэй Эрхүү хотодо байһан, хүрэһэн газарнуудаар ябажа, аяншадта хүтэлбэри болохо ном зохёобо.

1920 оной августын 18-най үдэр Эрхүүгэй түүхэдэ онсо мүр бэшүүлһэн юм. Тэрэ үдэр Сүхэ-Баатар, Чойбалсан түрүүтэй, хамта долоон хүн—монгол революционернүүдэй түрүүшын делегаци Эрхүү хотодо ерэһэн. Вокзал дээрэһээ делегаци сэб сэхэ «Амурское подворье» гэжэ гостиницада бууһан байна. Хойто үдэрынь тэдэнэр гостиницаһаа холо бэшэ оршоһон байшанда сугларжа, Коминтернын секретариадай монгол-түгэд таһагай түлөөлэгшэдтэй уулзалга хээ. Партийна, гүрэнэй, комсомолой болон сэрэгэй хэрэгүүдтэй танилсахын тула РКП(б)-гэй ба РКСМ-эй губкомуудта, партиин Сиббюрогой дэргэдэхи зүүн түгэй арадуудай секцидэ, 5-дахи Армиин политуправленидэ тэдэнэр хүрөө юм. Түрүүшын монгол делегациин ороһон байшангуудта сибирягууд гамтайгаар хандадаг заншалтай. Тэдээн соонь мүнөө актерой байшан, хотын ехэ аптекэнүүдэй нэгэн, профсоюзай областной совет гэхэ мэтэ байдаг. 1920 оной ноябриин 10-да түрүүшынхиеэ гараһан «Монголын үнэн» газетын түрүүшын номерой профсоюзна библиотекэ соо хэблэгдэһэн тухай хэлсэдэг.

Эрхүү хотын түб гудамжануудай нэгэн Сүхэ-Баатарай нэрэтэй юм. **«1920 ондо Эрхүүдэ Сүхэ-Баатар ажаһууһан ба һураһан юм»** гэжэ дурасхаалта самбар дээрэ бэшээтэй. Харин мүнөө монгол студентнэрэй ажаһуудаг гудамжа Улаан-Баатарай гудамжа гэжэ нэрлэгдэнхэй. Эндэ Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй бэлэдхэлэй факультет бии. Хотын зургаан дээдэ һургуулида, зургаан техникумдэ дүн хамта хоёр мянга шахуу монгол эрхэтэн һуралсана. Тэдэнэр Эрхүү хототой танилсалгаяа «Монголой революционернүүд Эрхүүдэ 1920 ондо» гэһэн маршрудаар эхилдэг заншалтай юм.

«БАЙЗАЛШИ, ХҮГШӨӨДЭЙ!»

Областиин «Качугский» совхозой гурбадахи отделениин Большеголовско хүдөөгэй клубта иимэ гаршагтай үдэшэ үнгэргэгдэбэ. Тэрэ үдэшэдэ хүн зон олоор сугларба.

Хүгшэдэй дунда тэрэ үдэшэ конкурс үнгэргэгдэһэн байгаа. Залуудаа барандаа ажахын хүдэлмэрилэгшэд ябаһан тэдэнэр дуу дуулалдалгаар, юумэ оёлгоор, амтан эдеэ бэлдэлгээр хоорондоо мүрысөө. Илагшадтань дурасхаалай бэлэгүүд барюулагдаа.

(**«Восточно-Сибирская правда»** газетэһээ).

П ОНЕРНУУДЭИ АЖАБАЙДАЛҺАА

ЭРХИМҮҮД ЭЛИРҮҮЛЭГДЭЭ

Прибайкалиин районой дунда һургуулинуудта соносхогдоһон сэрэгэй-патриотическа һара амжалтатайгаар үнгэрбэ.

Һарын туршада районой бүхы пионернүүд «Эдир ленинецүүдэй марш», «Пионернүүдэй хүдэлмэриин ажал хэрэгүүдэй табан жэл», «Пионерэй алдар соло» гэжэ операцида, маршнуудта хабаадалсаһан байна. Тодорхойлбол, «Дайшалхы алдар солын» булан, зал болон музейнүүдые эмхидхээ, дайнай ба ажалай ветерануудтай уулзалгануудые үнгэргөө, граждан болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшад тухай гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн альбомуудые, стендүүдые, тиихэдэ мүнөө сэрэгэй албанда байһан нютагайнгаа хүбүүд тухай газетэнүүдые гаргаа. «Зарница» гэһэн сэрэгэй - патриотическа наадан хаа хаанагүй болоһон байна.

Һарын дүнгүүд һаяхан согсологдожо, эрхимээр хабаадалсаһан дунда һургуулинууд элирүүлэгдээ. Турунтаевай, Түрхын, Таловкын, Ильинкын дунда һургуулинууд илаһанда тоологдоо.

ОЙН БАЯРАЙ ҮДЭРЫЕ УГТУУЛАН

«Буряадай пионернүүдэй 60 жэлэй ойе тэмдэглэхэ тухай» тогтоолые ВЛКСМ-эй обком баталан абаа һэн. ВЛКСМ-эй Прибайкалиин райком ба «Прибайкалец» гэжэ районно газетын редакци пионернүүдэй ойн баярай үдэртэ зорюулһан эдир бэшэгшэдэй конкурс, мүн тиихэдэ хоёр шатаһаа бүридэһэн викторина соносхоо һэн. Прибайкалиин районой түрүүшын пионернүүд, отрядууд болон дружинанууд тухай материалнуудые бэдэрэлгэдэ районой бүхы пионернүүд мүнөө хабаадалсана. Пионернүүдэй аха нүхэд — комсомолшууд бэдэрэлгын үедэ тэдэниие шадамар бэрхээр хүтэлбэрилжэ, горитой туһаламжа үзүүлнэ. Эдир бэшэгшэд нютагайнгаа түрүүшын пионернүүд тухай, тэдэнэй дурсалгануудые районно газетынгаа хуудаһануудта толилно.

Байгша оной апрелиин 27-до дүнгүүд согсологдожо, конкурсдо болон викторинада илагшад ВЛКСМ-эй райкомой ба районно газетын редакциин дурасхаалта бэлэгүүдээр, грамотануудаар шагнагдаха юм.

Н. ТЕСЛЕНКО.
Прибайкалиин район.

СПОРТ • спорт • СПОРТ • Спорт • СПОРТ

БОКСЁРНУУД ОЛИМПИАДАДА БЭЛДЭНЭ

Боксоор СССР-эй суглуулагдамал командын ахамад тренер Артем Лавровтой АПН-эй корреспондент уулзажа, манай ороной командын «Олимпиада-84-дэ» хэр зэргэ бэлдэжэ байһан тухай хөөрэжэ үгэхыень гуйба.

— Болохоёо байгаа Олимпиин наадандa манай боксернуудай бэлэдхэл хадаа уласхоорондын томо мүрысөөнүүдтэ бэлдэлгэһээ юугээрээшье илгаагүй юм гэжэ Артем Лавров хөөрөөгөө эхилнэ. —Нэн түрүүн, бидэнэр спортсменэй бэеын элүүр энхэ, һайн бэлэдхэлтэй байхын хойноһоо хододоо оролдодог гээшэбди. Боксерой бэеын шанга байхын тула тэдэнэр үдэр бүри һорилго хэхэ, шанга журам сахиха, онол арга талаар ехэ эрилтэ тэдэнэртэ табигдана гээшэ. Бидэнэр ямаршье мүрысөөнэй дүүрэһэнэй һүүлээр дүн гаргажа, хэн нэгэнэйнгээ ямар дутуу, дундатай байһые зүбшэн хэлсэдэг заншалтайбди. Эндэ боксерой өөрөө ямар бэлэдхэлтэй, хүсэ шадалтай байһанһаа бүхы юумэн дулдыдаха болоно.

Боксер бүхэн урдаа табиһан зорилгонуудаа бэелүүлхын тулада өөрын онсо шэнжэтэй байдаг гэжэ бидэнэр һайн ойлгодог гээшэбди. Тиимэһээ тэрэ добтолго, хамгаалгын талаар өөрын онсо онол аргатай байдаг. Хэнэйшье мэдэһээр, уласхоорондын ехэ мүрысөөнүүдтэ бэлиг шадабари ехэтэй спортсменүүд сугларлдаг ха юм. Манай боксернуудай диилэнхи олониинь эдэнэртэй уулзажа, тулалдаһаншье һаа, тэдэнэй арга дүрые уридшалан мэдэжэ, диилэжэ гараха эрмэлзэлтэй байха ёһотой.

Ороной суглуулагдамал командын гэшүүдэй список жэл бүри хубилгагдажа, спортын ветерануудай орондо залуушуул олоор ерэнэ. Зүгөөр залуу боксернууд уласхоорондын томо наадануудта хабаадахадаа дүршэлгүйдэнэ. Тиимэһээ бидэнэр эдэнэрээ ехэ мүрысөөнүүдтэ, уласхоорондын наадануудта хабаадуулха гэжэ оролдонобди.

—Олимпиин наадануудай урда тээ ороной суглуулагдамал командын гэшүүд ямар уулзалгануудые үнгэргэхэ зорилго урдаа табинаб!

—Жэл бүри американ боксернуудтай үнгэргэгдэдэг болоһон мүрысөөн заншалта болоо. Саашадаашье иимэ мүрысөөнүүдые үнгэргэхэбди. Байгша оной февралиин һүүл, март һарын эхеэр США-гай командатай гурбан наада үнгэргөөбди. Удаань Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ наадандa хоёр һарын туршада бэлдэхэ зорилго урдаа табинабди. Энээнэй һүүлээр суглуулагдамал командын гэшүүд СССР-эй арадуудай спартакиадада хабаадаха юм. Эндэ харин олохон оронуудай боксернууд ерэхээр хараалагданхай. Байгша оной октябрь һарада манай боксернууд дэлхэйн кубогта хүртэхын түлөө үнгэргэгдэхэ мүрысөөндэ хабаадалсахаяа Рим хото ошохо болоно гээшэ. Эдэ бүхы мүрысөөнүүд хадаа «Олимпиада—84» гэдэгэй урда тээхи эгээл ехэ шалгалта бэлдэлгэ боложо үгэхэ байна.

Мүн ороной суглуулагдамал командын гэшүүд апрель һарада Финлянди, июньдэ Куба ошохо түсэбтэй. Энэ жэлэй һүүлшын һарануудай нэгэндэ Итали, Югославида болохо уласхоорондын наадануудта хабаадаха хүсэлэнтэйбди. Эдэ бүхы мүрысөөнүүд манай ороной нэгэдэхи, хоёрдохи, гурбадахи суглуулагдамал командануудай гэшүүдэй ехэ наадануудта хэр зэргэ бэлдэжэ байһаниие шалгажа үзэхэ арга олгоно гээшэ. Тиихэдээ дэлхэйн оронуудай боксын хэр зэргээр хүгжэжэ байһыень хаража, өөһэд өөһэдтөө шухала тобшолол хэхэ болоно гээшэбди.

— Лос-Анджелестэ үнгэргэгдэхэ Олимпиин наадануудта хабаадамаар боксернуудые манай ороной суглуулагдамал командаһаа мүнөө дээрээ нэрлэжэ болохо ха гү!

—Манай боксернуудай дундаһаа хэдэ хэдэн шэгнүүртэ эрхим амжалта түйлажа байһан спортсменүүд тодороо, тэдэнэр лэ «Олимпиада-84» наадандa хабаадаха эрхэдэ хүртэнхэй. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, дэлхэйн чемпионууд—91 килограммай шэгнүүртэ Александр Ягубкин, Александр Кошкин (71 килограмм). Юрий Александров (51 килограмм). Эдэнэр мүнөө дэлхэйн оронуудай эрхимэй эрхим боксернууд гэгдэһэн түрүүшын арбанай тоодо оролсоно. Бусад шэгнүүртэ наадаха спортсменүүдчай үлөөд байһан саг соо хэр зэргэ бэлдэлгэ гаража байһанаа харуулха байна. Эндэһээл оронoймнай суглуулагдамал командын гэшүүд бүридхэгдэн абтаха болоно.

* * *

Байгша оной март һарада США-гай национальна командатай СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд гурбан наада үнгэргөө. Һүүлшын гурбадахи уулзалгые совет спортсменүүд 8 : 4 тоотойгоор илаа. Виталий Качановский, Виктор Моршнев гэгшэд США-гай боксернуудые нокаудта оруулжа шүүгээ. Каримджан Абдрахманов, Юрий Александров, Сэрик Нурказов, Виктор Демьяненко, Владимир Степанов, Василий Шишов гэгшэд очкогоор илажа гараа.

(АПН).

ХУРДАН, СОЛБОН

Челябинск хотодо хүнгэн атлетикээр «Трудовые резервы» бүлгэмэй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн бүхэроссин үбэлэй мүрысөөн дүүрэбэ. Энэ мүрысөөндэ манай республикын суглуулагдамал команда эрхим һайн дүн харуулаа.

Мүрысөөндэ хабаадаһан 25 командын дундаһаа манай республикын спортсменүүд түрүү һуури эзэлээ. Жэшээнь, манай командын табан хүн нэгэдэхи, нэгэ хүн хоердохи, хоёрынь гурбадахи һуури эзэлһэн байна.

СССР-эй уласхоорондын классай спортын мастер, спортын долоон зүйлөөр дэлхэйн экс-рекордсменка Надежда Виноградова 6 метр 32 сантиметр утые харайһан, 13 метр 88 сантиметртэ ядро түлхиһэн байна. Мастерта кандидат Виктор Вихров спортын долоон зүйлөөр дүн хамта 4982 очко абажа, республикынгаа рекордые шэнэлбэ. Манай командын Наталия Соболева спортын зургаан зүйлөөр дүн хамта 4417 очко абажа, Россин Федерациин чемпионой нэгэ зэргэдэ хүртөө. Тиихэдэ Ольга Козлова 60 метрэй зайда урилдаанда түрүүлжэ, 200 метрэй зайда хоёрдохи һуури эзэлээ. Спортын мастер Николай Суворов спортын долоон зүйлөөр гурбадахи һуурида гараһан байгаа. Мүнөө «Трудовые резервы» бүлгэмэй гэшүүд һуралсал-һорилго гаража байнхай.

Б. МИРОМАНОВ.

АМЖАЛТАНУУДТА УРЯАЛНА

Спортивна гимнастика хадаа мүнөө үедэ эгээл гоё һайхан, олоной дунда һонирхол татадаг мүрысөөнүүдэй нэгэн болонхой. Тиимэһээ манай ороной хэдэн мянгаад залуу үетэн спортивна гимнастикаар бэеэ һоридог, мүрысөөнүүдтэ олоороо хабаададаг болоо гээшэ.

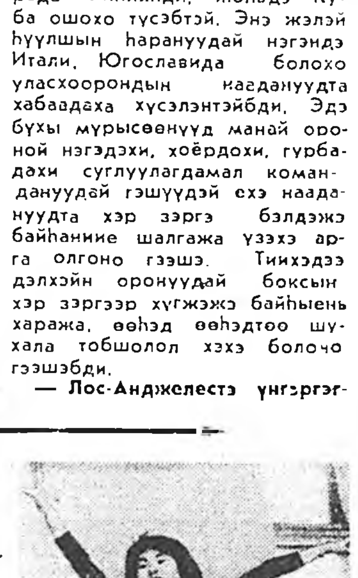
Манай Улаан-Үдэ хотын гурбан районой һургуулинуудта һүүлэй үедэ спортивна гимнастикада зарим тэды һаналаа табижа эхилээ. Һаяхана ДОСААФ-ай областной комитедэй спортын зал соо хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн дүрсагдагша гурбан районуудай гимнастканууд дунда үнгэргэгдөө. Һонирхолтой энэ мүрысөөндэ хамтадаа 76 эдир гимнастканууд хабаадалсаһан байна. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, ехэнхидээ 1-һээ 8-дахи класс хүрэтэр һурадаг Улаан-Үдэ хотын һургуулинуудай багашуул болоно.

Мүрысөөндэ хабаадагшад хоёр бүлэг боложо хубаараад, түрүү һуури эзэлхын түлөө тулалдаа. Аха наһатанай бүлэгтэ нэгэдэхи — гурбадахи разрядтай 76 багашуул, харин бага наһатанай дунда 18 хүн сугларжа, түрүү һуури буляалдаа.

Гимнастикын гоё һайхан упражнени гүйсэдхүүлжэ, һурган хүмүүжүүлжэ ябаһан тренер А. П. Фоломеевэй һурагшад эрхим бэлэдхэлтэй байба. Һурагшад, спортын мастерта кандидадууд Толя Кобзев, Толя Машанов, Сергей Широких, Андрей Гольберт, Юрий Казаков, Мария Андреева, (зураг дээрэ) Лена Гурова, Наташа Николаева гэгшэдэй гүйсэдхэһэн упражнени бүхэн һайн сэгнэлтэдэ хүртөө. Эдэнэр лэ зоныг болон бусад хото городуудай гимнасткануудай нүхэр ёһоной мүрысөөнүүдтэ хэдэн жэлэй туршада таһалгаряагүй хабаадажа ябахадаа, өөһэдөө уян нугархай, солбон бэетэй болоно.

Мүрысөөнэй дүн гаргахада Октябрьска районой һургуулинуудай команда түрүү һуури эзэлээ. Удаадахи хоёр һууриие Советскэ, Железнодорожно районуудай команданууд эзэлһэн байна. Спортивна гимнастикада залуу үетэниие олоор хабаадуулха хэрэгтэ эсэхэ сусахые мэдэнгүй оролдожо ябадаг тренернүүд болон спортын эдэбхитэдтэ саашадаа эрхим амжалта түйлажа ябахыень республикын гимнастикын федерациин нэрэһээ хүсэхэ дуран хүрэнэ.

А. ТИХОНЬКИХ.
РСФСР-эй ахамад судья.

ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ

Олимпиин наадануудай чемпионка Людмила Титовагай шанда хүртэхын түлөө конькигаар урилдалгаар бүхэсоюзна мүрысөөн һаяхан Шэтэдэ болобо.

Оронoймнай 8 хотын зуугаад конькимад энэ заншалта мүрысөөндэ хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байна. Иимэ мүрысөөнүүд залуу спортсменүүдэй мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэһээ гадна, шэнэ нэрэнүүдые элирүүлдэг юм.

Энэ мүрысөөндэ Шэтын болон Эрхүүгэй суглуулагдамал командануудай түлөөлэгшэд һайн һорилго бэлэдхэлтэй байжа, түрүү һууринуудые эзэлбэ. Манай республикын конькишод командаараа гурбадахи һууринда гараһан байна. Хубиин тоосоогоор Улаан-Үдын 42-дохи һургуулиин һурагша Борис Кириллов, 40-дэхи һургуулида һурадаг Евгений Ерофеев гэгшэд мүнгэн медальнуудаар шагнагдаа.

Ж. БАТОМУНКОЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2 68-08, зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, машинное бюро—2-57-63, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли
Н-04452, Заказ № 67, Индекс 04649.